

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Організація інформаційно-аналітичного забезпечення системи
економічної безпеки підприємства
(тема)

Виконав:
студент 2 курсу, групи УФЕБизм-19-1
Бабаєв Р.
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва спеціальності)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління
фінансово-економічною безпекою
(повна назва освітньої програми)

Керівник доц. Діденко Є.В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри _____
(підпис)

Полозова Т.В.
(прізвище, ініціали)

2020 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет Навчально-науковий центр заочної форми навчання
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою
(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____

(підпис)

«_____» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
НА АТЕСТАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Бабаєву Рахману
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Організація інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства

затверджена наказом по університету від 23 жовтня 2020 р. № 167 Стз

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії 20 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукова література, теоретичні та методичні розробки сучасних науковців в області стратегічного управління економічною безпекою підприємства

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі _____

Вступ. 1. Організаційно-економічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. 2. Аналіз основних показників діяльності та інформаційно-аналітичної роботи ТОВ «Стелс». 3. Напрями удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Висновки. Перелік джерел посилання. Додаток.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій _____

1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. 2. Фактори інформаційно-аналітичного забезпечення. 3. Завдання інформаційно-аналітичного підрозділу. Взаємозв'язок понять «дані», «інформація», «знання». 4. Оргструктура підприємства. 5-6. Основні показники діяльності підприємства. 7. Критерії оцінки інформації. 8. Завдання інформаційно-аналітичного підрозділу ТОВ «Стелс». 9. Внутрішня функціональна структура інформаційно-аналітичного підрозділу ТОВ «Стелс».

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Виконання першого розділу роботи	02.11.20-10.11.20	виконано
2	Виконання другого розділу роботи	11.11.20-17.11.20	виконано
3	Виконання третього розділу роботи	18.11.20-28.11.20	виконано
4	Оформлення роботи	29.11.20-02.12.20	виконано
5	Перевірка роботи на плагіат	03.12.20-05.12.20	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	06.12.20-09.12.20	виконано
7	Рецензування роботи	10.12.20-15.12.20	виконано

Дата видачі завдання 02 листопада 2020 р.

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____ доц. Діденко Є.В.
(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Атестаційна робота: 81 с., 2 табл., 9 рис., 61 джерело, 1 додаток.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ІНФОРМАЦІЯ, АНАЛІТИЧНА РОБОТА,
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, КОМЕРЦІЙНА
ТАЄМНИЦЯ, КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА.

Об'єктом дослідження є управління системою економічної безпеки підприємства.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Розглянуто організаційно-економічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Розкрито поняття інформаційно-аналітичного забезпечення на підприємстві. Визначено складові інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Виявлено особливості організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Проаналізовано основні показники діяльності ТОВ «Стелс». Проаналізовано організацію інформаційно-аналітичної роботи на ТОВ «Стелс». Розроблено заходи щодо реформування організаційної структури ТОВ «Стелс». Запропоновано напрями забезпечення захисту комерційної таємниці на підприємстві. Розглянуто можливість використання конкурентної розвідки як елемента інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

ABSTRACT

Master thesis: 81 p., 2 tables, 9 fig., 61 sources, 1 exhibit.

ECONOMIC SECURITY, INFORMATION, ANALYTICAL WORK,
INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT, COMMERCIAL SECRETS,
COMPETITIVE DEVELOPMENT.

The object of the research is management of the economic security system of the enterprise.

The purpose of the research – theoretical substantiation and development of practical recommendations for improving the organization of information and analytical support of the economic security of the enterprise.

Organizational and economic principles of information and analytical support of the economic security system of the enterprise are considered. The concept of information and analytical support at the enterprise is developed. The components of information and analytical support of the enterprise are determined. The peculiarities of the organization of information and analytical support of the economic security system of the enterprise are revealed.

The main performance indicators of «Stealth» LLC have been analyzed. The organization of information and analytical work at «Stealth» LLC is analyzed. Measures have been developed to reform the organizational structure of «Stealth» LLC. The directions of providing protection of a trade secret at the enterprise are offered. The possibility of using competitive intelligence as an element of information and analytical support of the economic security system of the enterprise is considered.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Організаційно-економічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.....	9
1.1 Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення підприємства.....	9
1.2 Складові інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства	18
1.3 Особливості організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.....	32
2 Аналіз основних показників діяльності та інформаційно-аналітичної роботи ТОВ «Стелс».....	36
2.1 Загальна характеристика підприємства.....	36
2.2 Аналіз основних показників діяльності підприємства.....	38
2.3 Організація інформаційно-аналітичної роботи на підприємстві.....	42
3 Напрями удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.....	49
3.1 Розробка заходів щодо реформування організаційної структури ТОВ «Стелс».....	49
3.2 Напрями забезпечення захисту комерційної таємниці на підприємстві.....	55
3.3 Конкурентна розвідка як елемент інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.....	64
Висновки.....	70
Перелік джерел посилання.....	74
Додаток А Копії публікацій.....	82

ВСТУП

Сучасний етап розвитку бізнесу можна назвати інформаційною епохою. Компанії все частіше впроваджують сучасні інформаційні системи та технології для моніторингу збільшення зовнішніх і внутрішніх інформаційних потоків та використання їх для аналізу, прогнозування та прийняття управлінських рішень. В умовах інтенсивного розвитку ринкових відносин використання інформаційних систем та інформаційних технологій стає одним із найважливіших елементів ефективного менеджменту та маркетингу. Важливими сучасними тенденціями співпраці з інформаційними організаціями є інтеграція всіх доступних джерел інформації та перехід від системи, що складається з набору різних даних, до системи бізнес-знань. Бізнес-знання – це накопичений компанією інтелектуальний капітал, що включає дані, інформацію та ідеї, необхідний керівництву компанії для прийняття найкращих та найефективніших бізнес-рішень.

Використання інформаційних систем і технологій у господарській діяльності підприємства є не самоціллю, а засобом отримання додаткового доходу за рахунок підвищення гнучкості та ефективності системи управління.

З одного боку, актуальність теми дослідження пояснюється тим, що українські підприємства усвідомлюють необхідність створення та розвитку систем інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень для того, щоб зайняти стабільні позиції на ринку та у свідомості споживачів, а з іншого – відсутністю необхідного методичного забезпечення цих потреб. Ця суперечність має стати важливим стимулом для посилення створення та розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення процесів управління українським бізнесом.

Цим питанням займалися науковці, серед яких І.А. Бланк, І.Н. Кузнецов, Т.М. Іванюта, А.Л. Баланда, Г.А. Андрощук, В.В. Крутов, Є.В. Позднишев, А.Б. Смирнов, Н.Н. Погостинська, та інші. Саме в їх роботах спостерігається розвиток проблематики щодо інформаційно-аналітичної роботи на підприємстві.

Проте у роботах вищевказаних авторів немає комплексного підходу до організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства в умовах нестабільного бізнес-середовища. Відсутність в теорії і на практиці науково-обґрунтованих рекомендацій щодо організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства вимагає подальшого дослідження даної проблеми, що й визначило актуальність теми даного дослідження.

Об'єктом дослідження є управління системою економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є організація інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Досягнення поставленої мети передбачає постановку таких завдань:

- розглянути організаційно-економічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства;
- розкрити поняття інформаційно-аналітичного забезпечення на підприємстві;
- визначити складові інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства;
- виявити особливості організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати основні показники діяльності ТОВ «Стелс»;

- проаналізувати організацію інформаційно-аналітичної роботи на ТОВ «Стелс»;
- розробити заходи щодо реформування організаційної структури ТОВ «Стелс»;
- запропонувати напрями забезпечення захисту комерційної таємниці на підприємстві;
- розглянути можливість використання конкурентної розвідки як елемента інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Теоретико-методичною основою для проведення дослідження були періодичні наукові видання, законодавство України, фінансова звітність досліджуваного підприємства.

Під час дослідження були використані методи аналізу та синтезу; порівняння та узагальнення показників фінансово-економічної діяльності підприємства; наукова абстракція; інтерпретація висновків.

Практична значущість дослідження визначається можливістю використання отриманих результатів для вирішення теоретико-методичних завдань при організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Отримані результати можуть бути використані підприємствами будь-якої галузі для організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і практичні результати проведених досліджень, висновки і рекомендації, які викладені в даній роботі, обговорювалися на I Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (Харків, 2020).

Публікації. Результати досліджень опубліковано в 2 наукових працях, у тому числі 1 стаття у колективній монографії і 1 тези конференції.

1 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття інформаційно-аналітичного забезпечення підприємства

У сучасному бізнес-середовищі цінність інформації зросла вдвічі, причому не тільки з точки зору державної таємниці, а й з точки зору бізнесу інформація стала дуже цінною. Скорочення часу проектування, жорстка конкуренція на ринку ІТ, збільшення ринку телекомунікаційних систем та обладнання вдвічі підвищили ризик появи «неконкурентоспроможної» продукції.

Інформація є основним чинником ефективної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки. До початку 90-х років у минулому столітті вітчизняні підприємства майже не відчували ризику у своїй діяльності, оскільки були державними підприємствами і були пов'язані договірними зобов'язаннями державного порядку. У свою чергу, інтереси країни в економічній сфері суворо захищаються правоохоронними органами та спецслужбами [1-3].

Зараз ситуація кардинально змінилася. Будь-який суб'єкт господарювання, незалежно від його операційних активів, стикається з різними ризиками, які можуть миттєво знищити фінансові та матеріальні ресурси. При цьому національна структура, яка мала захищати підприємництво, фактично не працювала.

Підсумовуючи, очевидно, що існує потреба у створенні такого структурного підрозділу на підприємстві, який візьме на себе функції інформаційного центру, відповідального за збір, обробку та аналіз інформації та забезпечення управління важливими управлінськими рішеннями. На

сучасному підприємстві таким відділом може бути інформаційний аналітичний центр (служба).

Сьогодні велика частина робіт науковців і практиків присвячена визначенню місця та ролі інформаційно-аналітичного забезпечення в системі реальної економічної безпеки підприємства, вивченню організаційних засад, існуючих і перспективних інформаційних методів і технологій тощо. Це свідчить про актуальність питань інформаційно-аналітичного забезпечення корпоративної економічної безпеки.

Для українського суспільства особливо актуальною є проблема економічної безпеки, через багато проблем необхідно створити сприятливі умови для подальшого розвитку підприємництва, існування економічної кризи, порушення прав і свобод громадян, зростання злочинності. Необхідною передумовою належного захисту інтересів громадян і підприємств від цих різноманітних загроз є створення та ефективне функціонування підсистем бізнес-структур, які в сукупності забезпечують економічну цілісність і корпоративний захист, а також протидіють внутрішнім і зовнішнім загрозам [1].

Інформаційну безпеку слід розуміти як стан системи підприємства, що дозволяє уникнути зовнішніх загроз та протистояти внутрішнім хаотичним факторам за допомогою наявних ресурсів [4, 5].

Фактори інформаційної безпеки підприємства різноманітні, і кожен виробничий підрозділ має свою особливість. Але найголовнішим є надійний захист інформаційних ресурсів.

З метою забезпечення інформаційної безпеки підприємства у складі системи безпеки має бути організований блок аналізу інформації для забезпечення економічної безпеки підприємства [6-8].

Інформація є важливою функцією в бізнесі. Без необхідної інформації важко приймати об'єктивні та своєчасні управлінські рішення. У зв'язку з

цим слід своєчасно здійснювати інформаційне забезпечення роботи некомерційних суб'єктів господарювання.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – це процес створення найкращих умов для задоволення інформаційних потреб та реалізації управлінських обов'язків суб'єкта господарювання на основі формування та використання інформаційних ресурсів. Метою інформаційно-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання є створення умов для ефективного прийняття управлінських рішень [9-11].

Поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» складається з двох взаємопов'язаних елементів, а саме [12-14]:

– інформаційно-самостійна діяльність, пов'язана зі спеціально підготовленими фахівцями, які займаються пошуком, відбором, обробкою, накопиченням, узагальненням і зберіганням одиниць інформації (перший етап процесу інформаційно-аналітичного забезпечення в системі управління будь-яким механізмом);

– аналіз – як похідна другого етапу процесу інформаційного аналізу в системі управління будь-яким механізмом: формується спеціально підготовлений експерт або дослідник на основі складного психологічного процесу наявних інформаційних одиниць і нових знань про подію явища.

Систему підтримки інформаційного аналізу слід визначити як сукупність взаємозалежних і належним чином сформованих технічних компонентів організації, організаційного права, інформації, методів і процедур, які забезпечують необхідну якість прийняття управлінських рішень за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій. Поєднання принципів проблемної орієнтації та планування цілей передбачає як тематику інформаційного забезпечення, так і вибірккову підготовку інформації, яка надається керівникам відповідно до їх положення в системі управління та основних функціональних обов'язків [14].

Інформаційно-аналітична діяльність є особливою сферою інформаційної діяльності, яка в основному передбачає виявлення, обробку, зберігання та поширення інформації в сферах управління, політичної та економічної діяльності. Однак для сфери управління важливо не вчасно дізнатися інформацію, а з'ясувати проблему і завчасно спрогнозувати подію. Саме потреба передбачити, ідентифікувати та передбачити тенденцію розвитку ситуації визначає використання різних методів аналізу для обробки вихідної інформації. З'ясування можливих шляхів розвитку потребує не лише узагальнення виявленої інформації, а й її оцінки. Наявність «вихідних знань» у дослідженнях інформаційного аналізу робить їх аналіз і дослідницькі «вихідні знання» надійною основою для прийняття управлінських рішень. Необхідність дослідження інформаційного аналізу обумовлена не лише наявністю інформаційних бар'єрів, що перешкоджають отриманню необхідної інформації, а й браком часу у споживачів інформації.

Як споживачі інформації, суб'єкту управління бракує часу і його необхідно перевести на спеціальне завдання служби аналізу інформації, тобто постійно контролювати інформацію про виявлені інформаційні потреби, витягувати необхідні фрагменти інформації з усього інформаційного масиву, аналізувати інформацію. джерело інформації, синтезувати та перетворювати відповідно до потреб споживання. Для реалізації цих завдань необхідне створення інформаційно-аналітичного центру (служби), який є «мозковим центром» бізнес-структури.

Інформаційно-аналітична діяльність у службах безпеки – це систематичне отримання, аналіз та накопичення інформації, включаючи прогнозування питань, пов'язаних із корпоративною безпекою, та пропозиції щодо правового захисту та управління незаконним проникненням [16-21].

Інформаційно-аналітична діяльність дозволяє оперативно виявити загрози компанії, її власності та інтересам її співробітників. Достовірне

розуміння реальних загроз створює необхідні передумови для організації боротьби з можливою шкодою [22-25].

Інформаційно-аналітичний центр проводить аналіз не тільки для запобігання втраті власної інформації, а й для отримання інформації від конкурентів. Як ядро таких концепцій, як бізнес-аналітика, аналіз інформації може дозволити вам отримати 80-90% необхідної інформації лише за допомогою інформації з відкритим джерелом. Виявлення загроз включає не тільки збір і вилучення інформації, обробку та аналіз інформації, а й підготовку пропозицій у вигляді конкретних дій. Більш-менш велика компанія створює аналітичний центр для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності. Цей підрозділ має бути комплексною системою для аналізу, контролю та прогнозування зовнішніх і внутрішніх умов, зосереджених на компанії, забуваючи про її надійність та аналізу й обробці інформації.

Практика показує, що такі підрозділи є ядром служб безпеки підприємства. Це пов'язано з тим, що основним споживачем аналізу та обробки даних є сама служба безпеки. Як підрозділ, який цього потребує, він прагне передбачати та прогнозувати події. Крім того, в процесі аналізу часто використовуються конфіденційні дослідження, що підтверджує раціональність розміщення інформаційно-аналітичного підрозділу в службі безпеки.

Згідно з рис. 1.1, фактори, що визначають необхідність інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки [19].

Завдання інформаційно-аналітичного підрозділу на підприємстві показано на рис. 1.2.



Рисунок 1.1 – Фактори, що визначають потреби в інформаційно-аналітичній підтримці системи економічної безпеки

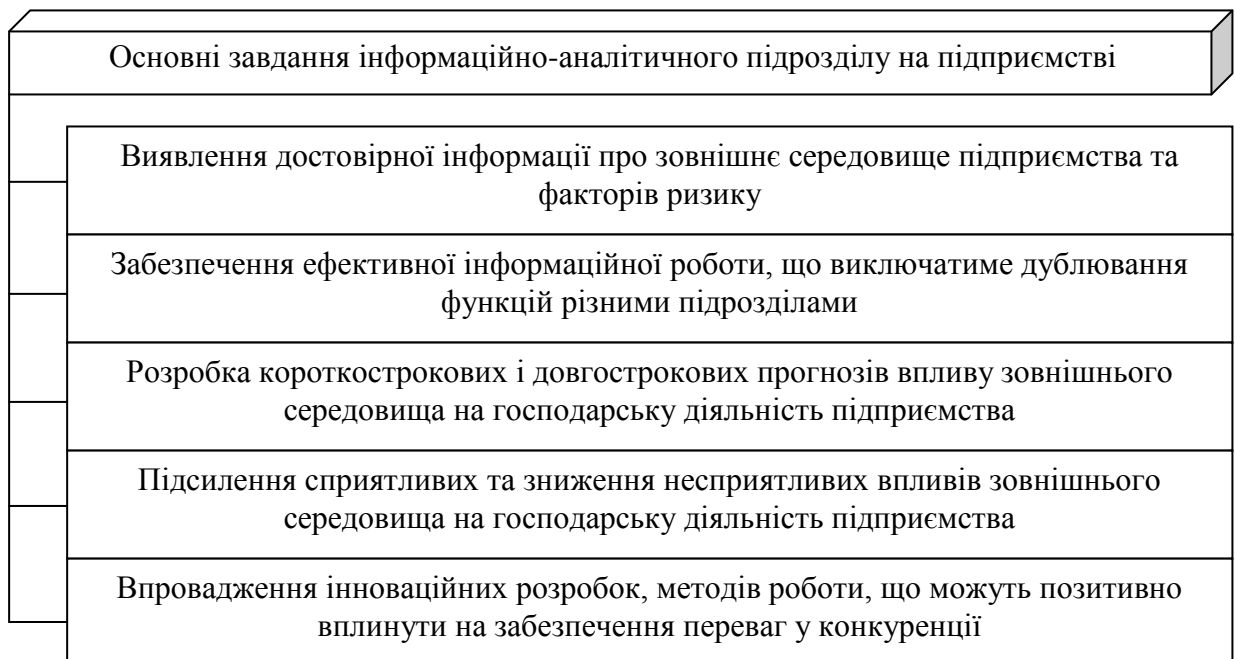


Рисунок 1.2 – Завдання інформаційно-аналітичного підрозділу на підприємстві

Аналізу інформації передбачає: збір, обробка, аналіз, випуск та прогнозування ринкової інформації; дослідження конкурентів, їхніх прагнень та методів конкуренції; дослідження злочинів у регіоні, місті та регіоні; дослідження партнерів, клієнти, їх платоспроможність і довіра; виявити умисел злочинної структури, пов'язаної з компанією; виявити обізнаність конкурентів компанії з урахуванням доступних каналів витоку інформації; робити рекомендації керівництву компанії на основі аналізу ситуації та прогнозів; науково оцінювати події та явища для визначення цілей та інтересів тих, хто може отримати корисну інформацію; висвітлювати безперервність і системність питань; повідомляти керівництву про важливі питання [25].

Аналіз інформації: поділ інформації на блоки та теми; розуміння деяких однотипних питань; розподіл початкових і середніх шкіл; виявлення помилок та дезінформації; інформація поділена на відкриту та закрити; виявлення відсутніх інформаційних посилань.

Синтез інформації: відсортувати всі види інформації за новою логічною системою; визначити внутрішні логічні зв'язки в отриманій інформації; створити логічно повну інформацію та визначити нові погляди на проблему.

Підсумок інформації: подати загальні картини у відомому контексті; визначити за загальною ситуацією тенденцію розвитку подій і явищ.

Тому діяльність відділу інформаційного аналізу відділу безпеки має бути спрямована на прогнозування ситуації та формування відповідного комплексу для ефективного прийняття рішень.

Команда зовнішньої безпеки повинна приділяти особливу увагу поглибленому, детальному та ретельному аналізу діяльності своїх конкурентів.

Для досягнення поставлених цілей група інформаційно-аналітичної діяльності здійснює наступні дії:

- збирає та аналізує інформацію про цивільні справи за участю компанії чи її співробітників;
- досліджує та аналізує ринок для збору інформації для ділових переговорів;
- виявляє недостовірні та неплатоспроможна партнерів і клієнтів;
- визначити ситуацію недобросовісної конкуренції;
- незаконне використання торгових марок та назв тощо;
- розкриття фактів розголошення співробітниками, партнерами та клієнтами конфіденційної інформації;
- ідентифікація їх резюме та інших даних при підписанні трудових договорів з працівниками компанії;
- шукати втрачене майно та матеріальну цінність підприємства;
- збір інформації у кримінальних справах підприємства та його працівників [25].

Управління великими компаніями може включати такі рівні: внутрішнє управління компанії, управління діяльністю на внутрішньому ринку компанії, управління діяльністю на міжнародному ринку, управління поточною діяльністю та управління стратегічним розвитком. Але принаймні будь-яке підприємство включає управління поточною діяльністю та управління стратегічним розвитком.

Характер інформації про рішення на кожному рівні буде значно відрізнятися. Тому роботу відділів корпоративної економічної розвідки слід розділити щонайменше на дві частини.

Стратегічні компоненти – займаються збором та обробкою стратегічних інформаційних ресурсів, які можуть впливати на економічний і політичний глобальний процес розвитку підприємства. Метою цього стратегічного рішення (розширення виробництва, диверсифікація, перетворення в іншу галузь, запуск нової продукції тощо) є визначення

напряму подальшого розвитку підприємства. Такі рішення визначають необхідність керувати ринком та аналізувати перспективи його розвитку [26].

Метою стратегічних рішень (розширення виробництва, диверсифікація, перетворення в іншу галузь, впровадження нової продукції тощо) є визначення напряму подальшого розвитку підприємства. Такі рішення визначають необхідність керувати ринком та аналізувати перспективи його розвитку [27-32].

На жаль, у нашій країні керівники підприємств рідко приділяють увагу стратегічному менеджменту, внаслідок чого понад 90% робочого часу витрачається на вирішення несподіваних проблем, ускладнень та вирішення перебоїв.

Операційно-тактична частина збирає та аналізує операційну та тактичну інформацію, щоб керівництво могло приймати мудрі рішення щодо поточних проблем підприємства. Метою цього компонента є прийняття рішень у видимому напрямку подальшого розвитку (відновлення магазинів, купівля нового обладнання, навчання працівників випуску нової продукції чи виконання нових видів робіт) – вибрати найкращий шлях досягнення цього та мінімізувати витрати.

Оперативно-тактичні аспекти прийняття рішень (реконструкція магазинів, придбання нового обладнання, навчання робітників випуску нової продукції або виконання нових видів робіт) у видимому напрямку подальшого розвитку спрямовані на вибір найкращого способу його досягнення та мінімізації витрат.

1.2 Складові інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства

Початок бізнесу з точки зору підприємців (і генеральних менеджерів) невіддільний від безперервного прийняття рішень та контролю за їх виконанням. Обидва ці види діяльності передбачають отримання та обробку певної інформації – як про процеси, що відбуваються на підприємстві, так і про події, що відбуваються у зовнішньому світі. Крім того, необхідна попередня базова інформація про структуру соціальної системи, чинні закони, положення, традиції. Для керівника можна говорити про існування певного інформаційного середовища – зовнішнього та внутрішнього, яке містить інформацію, яка може бути корисною (необхідною) для виконання його поведінки щодо прийняття рішень та контролю за його виконанням.

Інформаційне середовище підприємства є найважливішою частиною його інфраструктури, вимагає певних зусиль і ресурсів для свого формування та підтримки, є одним з основних факторів, що забезпечують інформаційну роботу та аналіз системи економічної безпеки. Для відносно стабільних компаній і компаній напередодні фінансового колапсу ми бачимо, що наявність потужної інформаційної бази, що обробляється центром аналізу інформації, сприяє поширенню інформації у внутрішньому середовищі та відрізняє успішні компанії від неуспішних.

У сучасному надзвичайно динамічному середовищі інформація як ресурс відіграє все більшу роль, а як товар вона стає дедалі важливішою як вхідний елемент виробництва.

Виходячи з вищесказаного, інформація – це сукупність відомостей про матеріальний світ і духовний світ та закономірності та тенденції їх розвитку, які можна скопіювати в усній, письмовій або електронній формі.

Закон України «Про інформацію» визначає інформацію як «зафіксовану або публічно оголошену інформацію про події та явища, що відбулися в суспільстві, країні, навколишньому середовищі».

Інформація – універсальний ресурс, який використовується всіма галузями економіки, це сукупність інформації, фактів і знань про її складові, об'єкти, теми, які прямо чи опосередковано передаються споживачам із джерела [32-35].

Найважливішими атрибутами інформації є: об'єктивність і суб'єктивність; повнота; достовірність; достатність; доступність; поточні події; точність; цінність.

Функцію інформації також визначають як: цінність інформації-залежить від корисності та можливості забезпечити суб'єкту необхідні умови для досягнення поставлених цілей.

Достовірність – здатність інформації об'єктивно відображати процеси і явища, що відбуваються у світі. Як правило, інформація, що містить точні та правдиві дані, спочатку вважається надійною. Під помилками слід розуміти дані, які не приховані чи випадково неправильні. Несподівані помилки в даних зазвичай викликані ненавмисними спотвореннями людського змісту або несправністю технічних засобів у процесі обробки даних в інформаційній системі. А під істинними слід розуміти дані, зміст яких не можна поставити під сумнів чи спростувати.

Релевантність – здатність інформації відповідати сьогodнішнім (поточний час або певний період часу) вимогам.

Інформація невіддільна від процесу оповіщення користувачів, тому, коли вони зменшують невизначеність певного питання, інформація стає інформативною, тобто перетворюється на інформацію за обставин її новизни та достовірності.

Експерти поділяють інформацію на два рівні – дані (або необроблені дані) та інформація. Основні (або фактичні) дані є основною інформацією

про конкретну подію або містять точний опис події. При зведенні даних про багато подій або описі вихідної події дані перетворюються в інформацію. Інформація може включати інформацію про багато подій, описи комбінацій різних подій за певною ознакою тощо. Однак при узагальненні/агрегуванні вихідних даних і перетворенні їх в інформацію можуть з'являтися різні спотворення. Потім, щоб перевірити зведену інформацію, потрібно повернутися до вихідного рівня даних і усунути спотворення [16].

Щоб впевнено користуватися інформацією, вона має бути високої якості. Теоретичне поняття якості інформації є досить складним і заплутаним. У звичайній практиці, якщо інформація відповідає багатьом конкретним вимогам, вона вважається якісною інформацією.

За останні десятиліття обсяг інформації, доступної підприємствам, значно зріс. З впровадженням нових комунікаційних технологій зросла швидкість доступу до таких джерел інформації, як газети, журнали, бібліотеки, державні установи, галузеві асоціації, служби бізнес-інформації тощо, збільшилась у багато разів.

Вчені вважають, що найважливішим є внесок інформації у створення конкурентних переваг компанії. Основним засобом підвищення конкурентоспроможності сучасних компаній є широке використання комп'ютерів та інформаційних систем, що дає компаніям сім основних переваг [36]:

- покращити та розширити обслуговування клієнтів;
- підвищити ефективність за рахунок економії часу офісних працівників;
- збільшення вантажопідйомності та пропускної здатності;
- підвищити точність інформації, тим самим покращуючи репутацію компанії та зменшуючи втрати через помилки;

– завдяки можливості запиту організації та наявності інтерактивного режиму надати необхідну інформацію для конкретної особи в конкретний час;

– отримувати важливу інформацію від керівництва для планування, управління та прийняття рішень;

– збільшення корпоративного прибутку.

Ефективність діяльності сучасного суб'єкта господарювання залежить від його здатності генерувати, обробляти та ефективно використовувати інформацію, процес управління ним визначається як своєчасна, точна та необхідна інформація, яка доводиться до працівників усіх рівнів. Останнім часом процес інформаційного менеджменту стає все складнішим для компаній, вимагаючи все більше часу для керівників та використання методичних і технічних спеціальних навичок. Найважливішим з них є здатність керувати інформацією, щоб отримати від неї вигоду та мінімізувати втрати.

В управлінні «інформацію» часто класифікують як «дані», «інформацію» та «знання» в контексті прийняття управлінських рішень. Однак розуміння цих понять не зовсім однакове. Дані фактично є вихідним введенням інформаційної системи, а їх перетворення послідовності (в системі) надає інформацію користувачам. Інформація – це сукупність цілеспрямовано оброблених даних. Знання – це «цілеспрямована координація дій» на основі отриманих даних та інформації [18].

Взаємозв'язок цих понять та їх логічний розвиток показано на рисунку 1.3.

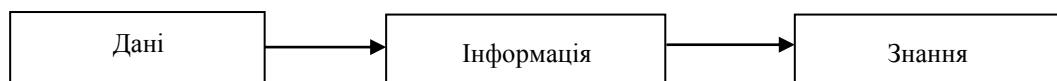


Рисунок 1.3 – Зв'язок між «даними», «інформацією» та «знаннями»

На практиці визначають чотири основні цілі використання інформації компаніями [15-20]:

- створити можливості для бізнесу або збільшити прибуток і розширити ринки збуту;
- зменшити ризик і зменшити невизначеність;
- отримати силу та засоби впливу на інших;
- контроль та оцінка продуктивності та ефективності власного бізнесу.

Найважливішою з цих ролей є зниження ризику, особливо під час прийняття управлінських рішень. Отже, чим більше інформації має компанія, тим нижчий рівень ризику її майбутніх дій. Інформація дає можливість компанії вжити заходів першою, і якщо компанія володіє більш надійними знаннями, ніж конкуренти, то ця інформація дасть їм більше шансів завоювати ринок.

Однак на практиці ризик при прийнятті рішень, як правило, пов'язаний із великою кількістю непотрібної інформації, яка надається керівнику. Це вимагає використання високоточних методів збору інформації для вирішення проблеми ефективного відбору інформації. Крім того, ефективне використання інформації вимагає від керівників бізнесу певного розуміння механізму, за допомогою якого інформація «перетворюється» на знання. Сучасні дисципліни є дисциплінами «управління знаннями». Це ширше поняття, ніж управління інформацією, включаючи ідентифікацію знань, управління знаннями, розвиток та використання знань.

Видно, що успіх майбутніх підприємств залежатиме від правильного розуміння понять «інформація» і «знання», їх взаємозв'язку, ролі управління підприємством та економічної безпеки.

Аналіз як інформаційна функція є невід'ємною частиною професійної діяльності служби безпеки будь-якого рівня. Його завдання – виявити прогалини в попередніх знаннях. Це дає результат і отримує нові знання. Його складовими є елементи процесу набуття нових знань. Перш за все,

знаючи мету, на основі знань експерти уявляють, яким може бути наступний результат, і формують еталонну ідею для майбутніх знань. По-друге, у процесі теоретичного чи експериментального дослідження та розробки проблеми фахівці отримують нові знання (інтелектуальні продукти).

По-перше, професійні аналітики повинні визначити мету своєї діяльності. Поняття мети – це сукупність двох результатів, один з яких уособлює логічний початок процесу, а інший – практичність. Об'єднання цих двох принципів також гарантує достовірність отриманих знань. Формування мети включає вибір з усіх можливих напрямків розвитку системи знань (проблеми), а потім: Визначте спосіб перевірки достовірності матеріалу; визначити обсяг наявних знань (або місце зберігання необхідної достовірної інформації); сформулювати опорне уявлення щодо досяжних результатів (це дозволить зосередитися на меті та поставити відповідні завдання конкретному аналітику) [24].

Логіка аналізу має бути виражена через постійно оновлювану систему функціонального представлення результатів дослідження об'єкта. Тому логіка аналізу пов'язана з його ритмом. Коли дослідник починає отримувати наступний результат (ритм аналізу), у нього вже є опорно-еталонне уявлення області руху, до якої належить цей майбутній результат; він також має опорні уявлення всіх попередніх результатів, вказуючи їх положення в напрямку руху. Тому в свідомості дослідників постійно підтримується чіткий функціональний зв'язок між наступним кроком і всіма отриманими раніше результатами. Це дозволяє досліднику уявити результати, на які він повинен покладатися, щоб отримати необхідну наступну залежність без особливих зусиль.

З багатьох причин аналітична частина служб безпеки підприємства є ключовою. Основним документом, яким керується організація інформаційної роботи, є посадова інструкція. На основі цих документів: детальний розріз технічного процесу та його послідовність, характеристика індивідуального

виконавця та відповідальної особи, конкретні функціональні обов'язки кожного працівника інформаційно-аналітичного центру в технічному процесі інформаційно-аналітичної роботи. визначено [29].

Посадова інструкція не повинна суперечити технічному процесу. Вони повинні вказати конкретні обов'язки персоналу відділу інформації та аналізу за результат. Слід зазначити нерозривний зв'язок між інформаційно-аналітичною складовими інформаційно-аналітичної роботи та її відносну самостійність. Інформаційна робота забезпечує потреби підприємств, але також закладає основу для аналітичної роботи, переважно на основі автоматизованих баз даних. Аналітична діяльність повинна забезпечувати цілеспрямовану інформаційну роботу зі збору, накопичення, обробки та випуску інформації, формувати базу знань.

Основною метою аналітичної роботи відділу інформаційного аналізу є своєчасне надання керівництву підприємства та відділу Світового банку інформації про загрози життєво важливих інтересів підприємства та прагнення неетичних конкурентів отримати інформацію про комерційну таємницю [29]. Результати аналізу мають містити висновки та рекомендації, спрямовані на вдосконалення організації системи безпеки підприємства. Проводити якісне дослідження може лише інформаційний персонал, який веде відбір релевантної інформації, якщо протягом шести місяців зрозуміє тему майбутнього дослідження.

Як основні напрями інформаційно-аналітичної діяльності можна виділити наступні [24]:

– дослідження та аналіз криміногенної ситуації у підрозділах та регіонах підприємницької діяльності з метою забезпечення інформаційного забезпечення керівництва підприємства для прийняття управлінських рішень;

– аналізувати стратегії захисту охоронюваних об'єктів, виявляти та вивчати фактори безпеки компанії в основних сферах бізнесу та формулювати рекомендації щодо безпеки для керівництва;

- з урахуванням загальної ситуації на світовому ринку вивчати питання та фактори, що впливають на безпеку системи економічних відносин країни;
- досліджувати, аналізувати та оцінювати злочини, у тому числі пов'язану з ними діяльність підрозділів структури корпоративної служби безпеки.

Для актуальних тем досліджень за бажанням науковців має бути створена спеціальна інформаційна вибірка для накопичення інформації та даних про місце зберігання відповідних матеріалів дослідження. Ці варіанти мали створити відповідну структуру розділів для частини файлу. Інформацію, накопичену в таких вибірках, слід регулярно надавати керівнику дослідження, відповідальному для перегляду.

Коли дослідження з різних питань певного інформаційного поля збігаються, матеріали об'єднуються у файл і довіряються працівникам, які спеціалізуються на конкретних питаннях. У разі потреби відділ інформації узагальнює дані таких документів з урахуванням інтересів усіх потенційних споживачів зібраних матеріалів.

Відбір матеріалів та змісту інформаційних архівів за пріоритетними темами дозволяє підрозділу збирати дані з певними попередженнями, ніби передбачаючи, що він може отримувати запити від споживачів такого контенту, а також контролювати регулярний узагальнений огляд відібраної інформації та форма подання інформації. І затверджується керівництвом інформаційного відділу, що цікавить замовника. Після впровадження інформаційні зразки матеріалів були розформовані та збережені у вигляді спеціальних тем за класифікацією. Така організація відбору та накопичення інформації гарантує передовий характер її походження та цілеспрямовану підготовку кадрів інформаційної служби.

При організації аналітичної роботи служби безпеки повинні забезпечити аналіз і комплексну обробку, які віднесені до фондів інформаційної бази. Комбінуючи матеріали інформаційного масиву,

підбирати тематичні теми для окремих питань безпеки підприємства. Існує кілька систем побудови інформації. Найефективнішими є розроблені на основі наукових методів для максимального обліку інформації, суміжних сфер, середовища, об'єктів, тем, факторів, середовища безпеки конкретного підприємства [24].

Тому розроблено експертні системи для забезпечення безпеки найбільших західних промислових підприємств. Вони засновані на конфіденційній інформації. Що таке рубрикатор і які його частини? Термін «рубрикатор» не новий. У більшості європейських мов цей термін використовувався для позначення переписувачів рукопису, які позначали першу літеру семантичного фрагмента тексту червоним кольором і називали її заголовком. Назва використовується і сьогодні, хоча в сучасних виданнях назва позначається заголовком.

З розвитком інформатики термін «рубрикатор» набув нового життя. Сьогодні це особлива інформаційно-пошукова мова, яка систематизована не словами, а всіма необхідними поняттями будь-якої складності, це результат логічних дій. Рубрикатор – це спеціальний інструмент для систематизації та пошуку інформації. Рубрикатор – це спеціально організований словник, призначений для розташування вхідних матеріалів у системі інформаційного обслуговування [24].

Рівень розвитку будь-якої одиниці аналізу інформації характеризується її здатністю достовірно передбачати досліджуване явище, яке вважається найвищою формою аналізу. Передбачити розвиток події означає визначити тенденцію її розвитку та отримати інформацію про майбутнє. Прогноз базується на уявленнях про основні цілі та методи досягнення цих цілей. Прогнозування базується на аналізі прогнозу загальних умов і подій у бізнесі. Довгострокові прогнози базуються на аналізі корпоративних загроз, можливостей кримінальних структур, конкурентів та їх агресивності.

Середньо- та короткострокові прогнози можуть бути засновані на зборі, систематизації та аналізі ознак зрілості специфічної поведінки злочинців. З цією метою за значущістю та часовими характеристиками ознак складіть таблицю в осередках, де ознаки підходять. Деякі симптоми можуть бути виявлені два тижні тому – за місяць до злочину (наприклад, візуальне або зовнішнє спостереження) і за кілька годин або навіть хвилин до злочину.

Особливе місце в інформатизації займають прогнозні дослідження. Це означає, що інформатизація повинна не лише досліджувати смислові та логічні зв'язки між об'єктами та явищами, а й розкривати її основне призначення та робити це фактом, що відображає конкретне бажання.

Без цього розвиток інформаційно-аналітичного відділу може бути спотворений, що не відповідає справжнім інтересам підприємства. Відсутність чіткого розуміння основних цілей робить прогноз неможливим. Прогнози, засновані на новітній та достовірній інформації, допомагають приймати своєчасні та правильні рішення. Уникайте помилок у роботі та уникайте зайвих ризиків. Якщо людина, яка володіє інформацією, вміє правильно використовувати наявні дані, їй судилося досягти успіху.

Основні етапи служби економічної безпеки інформації та аналізу [24]:

Етап 1. Загальне розуміння проблеми. Ознайомтеся з проблемою в цілому та пов'язаними з нею питаннями. Дослідження можуть бути корисними; розробити загальний план роботи, який вказує терміни, виконавців та основні джерела, які можна використовувати.

Щоб успішно виконати завдання, потрібно спочатку мати загальне уявлення про наявні проблеми, скласти план, діяти зі знаннями, бути вдумливим і розсудливим.

Етап 2. Дайте визначення використаним термінам і поняттям. Нам потрібно визначити та пояснити термін чи поняття, щоб це було зрозуміло нам самим, тим, хто контролює нашу роботу, і тим, хто використовує нашу

інформацію. «Визначення концепції» – один із дев'яти принципів роботи з інформатизації.

Етап 3. Збір фактів.

Етап 4. Пояснення фактів. Такий короткий проміжок часу можна назвати процесом дослідження й опрацювання фактів для того, щоб витиснути їх повний зміст. Цей етап включає оцінку, класифікацію, аналіз і з'ясування фактів.

Етап 5. Побудова гіпотези. Робочі гіпотези, представлені на цьому етапі, зазвичай пов'язані з будь-якими конкретними питаннями, на які можна відповісти шляхом перевірки самої гіпотези. Багато хто вважає, що побудова гіпотез є важливим моментом будь-якого дослідження в природничих або соціальних науках, а також у сфері інформаційно-аналітичної роботи. Коли ми вивчали цей етап, ми відкрили всі нові корисні аспекти робочої гіпотези.

Гіпотезу можна розглядати як місце розташування. Гіпотези зазвичай мають три корисні аспекти:

– по-перше, це допомагає пояснити проблему. Фіксована позиція є хорошим засобом пам'яті. Ми можемо використати певні знання, щоб згадати відповідну наукову ситуацію, замість того, щоб перевантажувати себе окремими фактами;

– по-друге, наукове положення є основою для з'ясування тих чи інших фактів чи явищ, оскільки розкриває взаємозв'язок між ними. Якщо висловити це знайомими нам словами, ми зможемо зрозуміти природу нового явища;

– по-третє, прийнятна наукова позиція завжди містить деякі точки зору за її межами і забезпечує розумну і продуктивну основу для передбачення нових фактів і явищ. Тому прийнятна позиція (або теорія) допомагає мобілізувати наші знання не лише для чистої науки, а й для «прикладної науки».

Все це можна підсумувати так: «Немає нічого більш практичного, ніж хороша теорія».

Загалом, побудова гіпотез завжди притаманна якійсь дослідницькій роботі. На самому початку дослідження, формулюючи загальний план, ми починаємо з певних припущень (або припущень), які фактори можуть відігравати важливу роль, а які майже напевно не мають значення. Збираючи та інтерпретуючи факти, формулюючи висновки та твердження, ми використовуємо подібні припущення як орієнтир.

Гіпотеза-термін міцно утвердився в науковій літературі. Скаути частіше використовують термін «інтеграція» для позначення цього етапу, хоча ці два терміни не зовсім однакові.

Етап 6. Висновок. На цьому етапі проводяться необхідні дослідження для підтвердження або спростування робочої гіпотези, запропонованої на етапі 5, і формується остаточний висновок, який є практично душею будь-якого інформаційного документа. («Висновок» – останній із дев'яти принципів інформаційної роботи.)

Етап 7. Демонстрація. Підготовка документів, підсумкова робота. Упорядник інформаційного файлу повинен не тільки знати, що він пише, а й уміти чітко висловлювати свої думки.

Необхідно вказати ступінь достовірності кожного твердження. Звіти про науковий персонал можуть містити таблиці та графіки. Важко правильно порівнювати соціальні умови різних країн. Однак у розглянутому нами прикладі найціннішою може бути та частина інформації, яка порівнює ситуацію з науковим дослідником.

Описані етапи методів наукового дослідження, пов'язані з інформаційною роботою, дуже схожі на ті, на які зазвичай поділяють свою роботу аналітики.

Основні відмінності між ними полягають у наступному:

– інформаційну роботу необхідно оцінити, в основному це стосується неперевічених вихідних даних.

– термін «побудова гіпотези» особливо широко використовується в науковій літературі.

Тому краще відштовхуватися від розуміння цих відмінностей, а не намагатися штучно стиснути переліки двох абсолютно різних етапів дослідницької роботи в одну рамку.

Робота, виконана на кожному етапі, вважається попередньою і може бути здійснена шляхом трансформаційних змін на основі нових даних, отриманих у міру продовження дослідження на наступних етапах. Наприклад, збір фактів не може бути здійснений відразу і закінчується в один момент.

Після того, як деякі факти будуть зібрані, їх пояснення, безсумнівно, покаже, які питання вимагають зібрати більше фактів, таким чином вказавши напрямок для подальших досліджень.

Те ж саме стосується й інших етапів. Наприклад, на момент складання загальний план роботи був попереднім. Ми повинні бути готові прийняти це, а також ми повинні бути готові повернутися і змінити наші попередні плани на основі нових даних, коли це буде потрібно.

Застосовуючи метод зворотної фази, ми розширюємо знання про проблему дослідження відповідно до принципу складних відсотків і заробляємо відсотки.

Побудова гіпотези. Нарешті, зверніть увагу на чільне місце, яке займає фаза «установлення гіпотези» у всьому процесі (або циклі) роботи з інформатизації.

Слід зазначити, що всі попередні плани роботи по поставленим перед нами завданням поки що базуються на припущеннях і припущеннях, що стосуються проблеми дослідження.

Насправді, без гіпотез, ми не можемо навіть розглядати дослідження проблеми. Іноді, складаючи список цих гіпотез і критично оцінюючи правильність кожної гіпотези, ми знаходимо деякі старі помилки і знаходимо

більш вдалий спосіб вирішення проблеми. Багато рекомендацій, зроблені під час дослідження, рідко підтверджувалися, або в деяких із них було виявлено важливі помилки.

З усіх етапів інформаційної роботи побудова гіпотез найбільше стосується чистого процесу мислення. Побудову гіпотез фактично можна розглядати як важливу фазу циклу дослідження, а інші основні фази - як допоміжні.

1.3 Особливості організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки на підприємстві

Питання, пов'язані з інформаційно-аналітичним забезпеченням безпеки реальної економіки підприємств, можна розділити на дві категорії [7, 25]:

- загальні (притаманні будь-якому інформаційно-аналітичному забезпеченню);
- специфічні (через унікальність суб'єктів підприємницької діяльності (СПД)).

Загальні проблеми: організація та технологія, нагляд, наука та методика, персонал та фінанси. Вони зумовлені впровадженням інформаційно-аналітичного забезпечення. Конкретні питання стосуються особливостей корпоративного управління, стратегічних векторів руху, особливостей діяльності, характеру та динаміки змін зовнішнього середовища.

Зазначені проблеми негативно впливають на ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки СПД внаслідок нечіткості постановок завдань, розподілу функцій та повноважень між структурним підрозділами СПД.

З огляду на загальну тенденцію, можна визначити наступні перспективи інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки недержавних суб'єктів [10]:

- за рахунок упорядкування інформаційної інфраструктури найбільшою мірою оптимізується структура інформаційного простору підприємства;
- інтеграція інформаційних ресурсів;
- інтелект інформаційного потоку та процедур обробки інформації;

Основні результати питань інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки містяться в рівні питань національної безпеки. Це природно, адже будь-яка країна має особливу службу в історії, її функція – пошук, збір, обробка, накопичення, зберігання та передача інформації. У розвинених країнах світу компанії та організації протягом свого існування працювали в умовах жорсткої конкуренції, мають потужні служби безпеки або користуються послугами професійних компаній. Питання безпеки в цих країнах є елементом ділової культури. У пострадянських країнах такої культури немає. Основна причина полягає в тому, що за соціалістичної планової економічної системи функцію забезпечення економічної безпеки перейшла до держави. Вона є власником банків, фабрик і кораблів. А підприємства переважно забезпечують функцію охорони матеріальних ресурсів. Для цього використовується спеціальний сервіс у невідомій охороні.

Якщо проаналізувати перелік послуг, які надаються приватними охоронними службами СПД на сьогодні, то можна виділити наступні основні послуги [16-20]:

- охорона та охорона будь-якого цільового об'єкта: офісів, підприємств, складів (через стаціонарні пости охорони, обладнані озброєним персоналом);
- дистанційно захищати об'єкти при виїзді групи реагування та англомовних операторів;
- забезпечити охорону або охорону для персоналу охорони;
- призначити персонал охорони для забезпечення безпеки під час культурних заходів, організованих клієнтами;
- забезпечити персонал охорони для супроводу вантажу;
- встановлення відеоспостереження (підбір, монтаж, налагодження та обслуговування комплексної системи безпеки);
- плани екстреної допомоги, включаючи надання послуг безпеки, правового та інформаційного забезпечення в надзвичайних ситуаціях;

– перевіряти приміщення та захистити інформацію від несанкціонованого доступу (пошук несанкціонованих електронних методів збору інформації в приміщеннях та автомобілях, перевірка каналів витоку інформації тощо;

– перевірка на поліграфі;

– детективні послуги;

– короткий зміст новин;

– охоронна та пожежна сигналізація;

– керування транспортними засобами та відвідувачами;

– розслідувати порушення системи;

– компенсувати вплив конкурентів;

– виявити вразливі місця в безпеці, сформулювати та запровадити заходи для підвищення безпеки.

Загалом, завдяки успішному розв'язанню цих проблем, розумна організація інформаційно-аналітичного забезпечення корпоративної економічної безпеки може істотно знизити немінучі витрати та прямі збитки у підприємницькій діяльності, тим самим налагодивши відносини з підрядниками, конкурентами, урядами та муніципалітетами. Політика відносин. Стратегічне планування розвитку бізнесу органу, а також кадрові питання при розгляді питань приватного бізнесу. У цьому випадку зазвичай рекомендують скористатися можливостями інформаційно-аналітичної підтримки не після проблеми, а перед проблемою, тобто «працювати на випередження». На жаль, за умовою, функції підтримки інформації та аналізу економічної безпеки в більшості випадків покладаються на приватні охоронні служби або афілійовані охоронні компанії. Їхні керівники, як правило, колишні військовослужбовці, які дуже нечітко розбираються в умовах проведення інформаційно-аналітичної діяльності, тому часто не можуть належним чином організувати роботу в цій сфері напрямок. Крім того, приватні охоронні служби та охоронні компанії зазвичай працюють за

моделлю «пожежна команда», тобто виходячи з фактів – така практика правоохоронних органів.

Як і будь-яка інша, діяльність, що забезпечує інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки, є цінною саме тим, що має можливість перевершити своїх опонентів і запобігти несприятливим ситуаціям. У цьому випадку найрозумнішим рішенням може бути створення компактного (не більше семи-десяти співробітників) інформаційно-аналітичного підрозділу служби безпеки, безпосередньо керованого особою, яка відповідає за підприємство. Тому основним напрямком розвитку забезпечення інформатизації та аналізу економічної безпеки підприємства є побудова основного інформаційного простору, інтеграція інформаційних ресурсів та інтелектуалізація інформаційних потоків [26, 27].

Таким чином, дане дослідження дозволило зробити висновок, що інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання за останні роки стало одним із найважливіших напрямів діяльності служб безпеки суб'єктів та підприємств. Сьогодні в сучасному бізнесі спостерігається тенденція до переорієнтації функцій служб безпеки з чисто безпеки та детективів на інформацію та аналіз.

2 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ ТОВ «СТЕЛС»

2.1 Загальна характеристика підприємства

Основними напрямками діяльності ТОВ «Стелс» є розробка програмного забезпечення та виробництво комп'ютерної техніки.

Основною метою діяльності ТОВ «Стелс» є задоволення інтересів та вимог споживачів щодо якості та обсягу, термінів поставки та подальшого обслуговування фінансово-економічних програмних продуктів компанії.

Основа компанії – співробітники. Кожен з них відповідає за забезпечення якості та вдосконалення своєї діяльності та всієї компанії.

Внутрішня мета – дозволити співробітникам брати участь у процесі управління якістю, створити умови для максимального розкриття їхніх кар'єрних можливостей, задовольнити їхні інтереси шляхом об'єктивної оцінки роботи.

Менеджери забезпечують єдність цілей і напрямів компанії. Доведення політики управління якістю до співробітників та надання можливості підлеглим брати участь у заходах із забезпечення та підвищення якості є важливим завданням для керівників усіх рівнів.

Менеджери всіх рівнів несуть відповідальність за те, щоб будь-які рішення, які вони приймають, ґрунтувалися на всебічному аналізі об'єктивної інформації та відповідали цілям якості.

Керівники визначають і постійно вдосконалюють процеси компанії та взаємовідносини між ними. Керівництво заохочує співробітників надавати пропозиції, які можуть покращити відносини з клієнтами, зменшити витрати та збільшити прибуток компанії без втрати якості.

На рис. 2.1 наведено організаційну структуру підприємства.

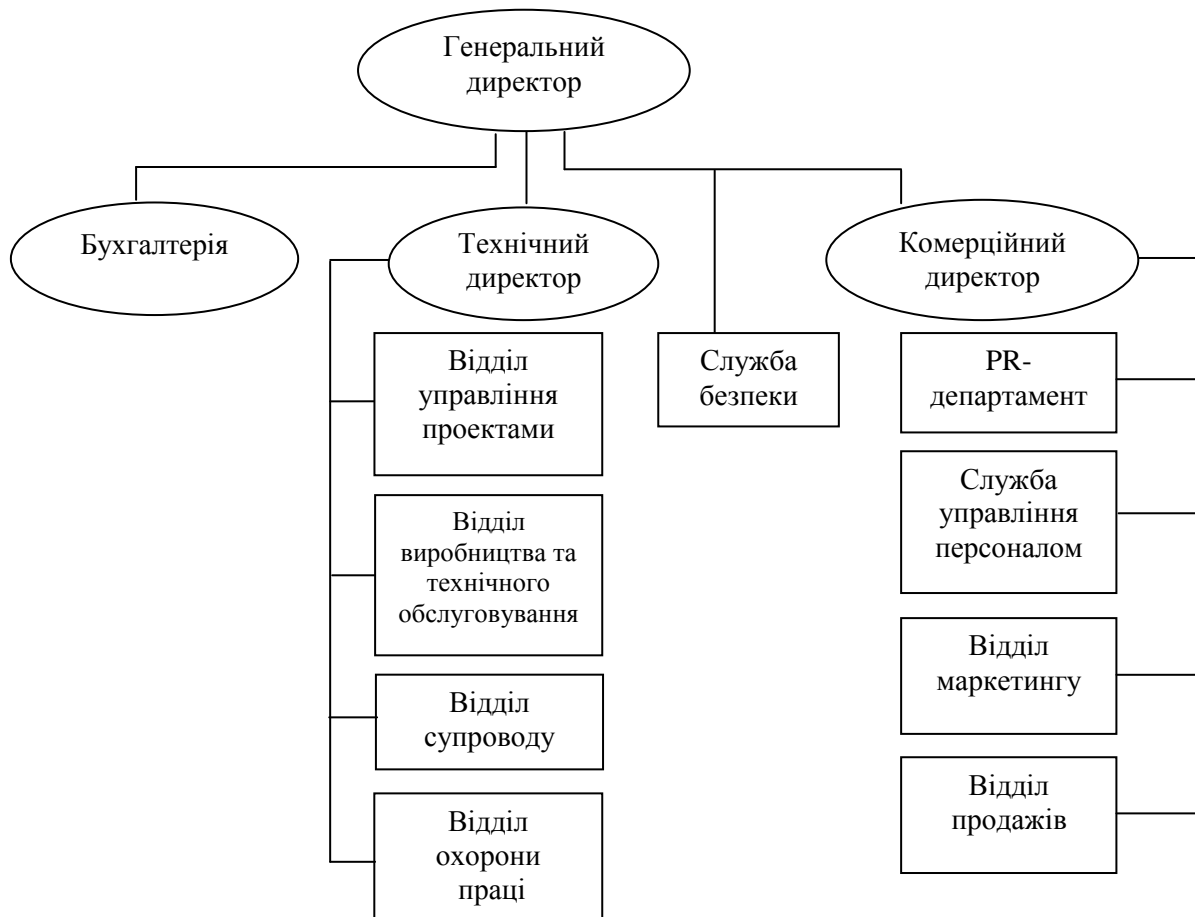


Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «Стелс»

Якщо систематично не оптимізувати всі аспекти корпоративної діяльності, підвищити економічні вигоди будь-якого підприємства неможливо. Є багато способів краще оптимізувати один одного. На жаль, свобода «творчості» у цьому напрямку суттєво обмежена сучасними економічними реаліями: компанії мають обмежені ресурси і часто перебувають у стані тривалої відсутності змін.

Примітною особливістю компанії є утримання та поповнення кола експертів та постійне підвищення їх кваліфікації. Цьому завжди приділялася найпильніша увага, тому зараз компанія наймає багато професіоналів з великим досвідом автоматизації підприємств практично з усіх галузей народного господарства.

Після впровадження на підприємствах систем автоматизації великі підприємства часто стикаються з проблемою подальшої підтримки.

Підтримка включає комплекс заходів, метою яких є насамперед забезпечення працездатності бази та подальше покращення потреб клієнтів.

Повний спектр послуг підтримки інформаційних баз даних включає: оновлення конфігурації, випущене стандартною конфігурацією, зберігає окремі вдосконалення в клієнтській базі даних; виявлення облікових помилок та їх виправлення; розробка систем відповідно до побажань замовника; реагування на надзвичайні ситуації для швидкого відновлення інформаційної бази; навчання персоналу замовника користуватися інформаційною базою даних; проведення переговорів з персоналом замовника щодо використання програмних продуктів.

2.2 Аналіз основних показників діяльності підприємства

Основні показники діяльності підприємства наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники результатів діяльності підприємства

Показник	2018	2019	2020	2019/2018		2020/2019	
				абсол. (+; -)	відн., %	абсол. (+; -)	відн., %
1. Виручка від реалізації, тис. грн	18679	21385	25839	2706,0	14,5	4454,0	20,8
2. Собівартість продукції, тис. грн	16475	18469	21400	1994,0	12,1	2931,0	15,9
3. Валовий прибуток, тис. грн	2204,0	2916,0	4439,0	712,0	32,3	1523,0	52,2
4. Рентабельність продукції, %	13,4	15,8	20,7	2,4	-	5,0	-
5. Середньооблікова чисельність, ос.	45	48	55	3,0	6,7	7,0	14,6
6. Продуктивність праці, тис. грн /ос.	415,1	445,5	469,8	30,4	7,3	24,3	5,4
7. Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	3500	3759	4400	259,0	7,4	641,0	17,1
8. Фондовіддача, грн/ грн	5,3	5,7	5,9	0,4	6,6	0,2	3,2

Виручка від реалізації продукції у 2020 р. склала 25839 тис. грн, що на 20,8 % більше, ніж у 2019 році (або на 4454,0 тис. грн). У 2019 р. виручка від реалізації досягла 21385 тис. грн., що на 12,1 % (1994 тис. грн) вище ніж у 2018 р.

Сума валового прибутку у 2020 р. склала 21400 тис. грн, що на 15,9 % (2931,0 тис. грн) вище ніж у 2019 р.

У 2020 р. рентабельність продукції склала 20,7 % проти 15,8 у 2019 р., що можна вважати позитивною тенденцією.

Середньооблікова чисельність працівників у 2020 р. склала 55 осіб, що вище рівня 2019 р. на 14,6 %.

Середньорічна вартість основних виробничих засобів у 2020 р. склала 4400 тис. грн, що на 17,1 % вище рівня 2019 р.

Фондовіддача у 2020 р. склала 5,9 грн/грн, що на 3,2 % вище рівня 2019 р. Це є позитивною тенденцією у використанні основних засобів.

На рис. 2.2 наведена динаміка основних показників діяльності підприємства.

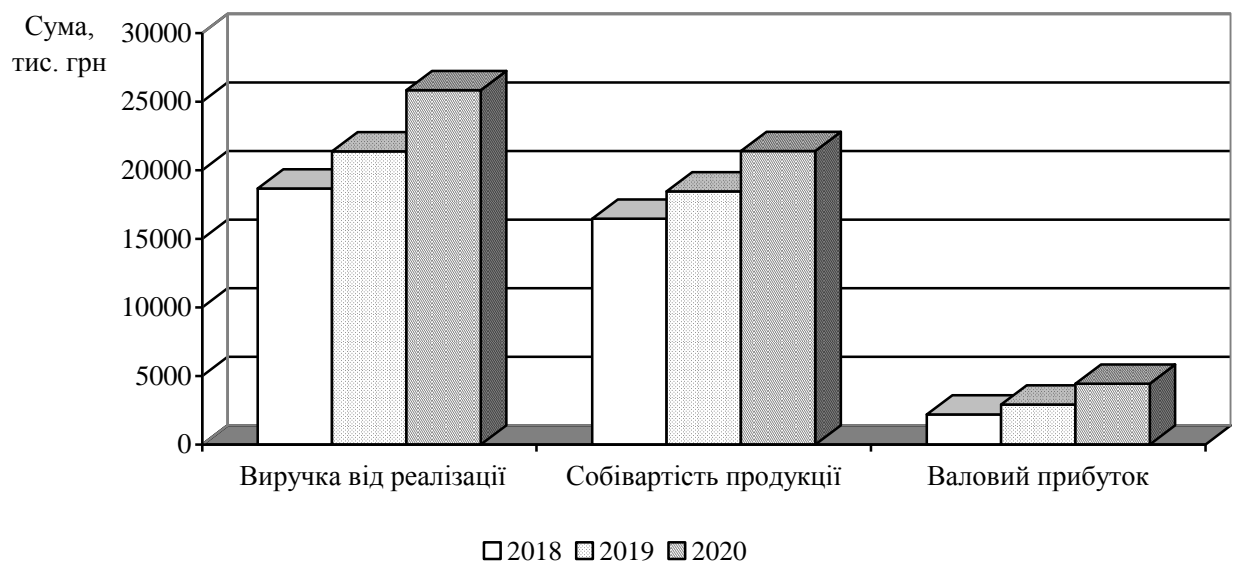


Рисунок 2.2 – Динаміка основних показників діяльності ТОВ «Стелс»

У таблиці 2.2 наведено структуру операційних витрат ТОВ «Стелс».

Таблиця 2.2 – Структура операційних витрат ТОВ «Стелс»

Показник	2019	Питома вага, %	2020	Питома вага, %	Відхилення	
					абсол. (+; -)	відн., %
Матеріальні затрати	369,4	2,0	642,0	3,0	272,6	73,8
Витрати на оплату праці	3693,8	20,0	3852,0	18,0	158,2	4,3
Відрахування на соціальні заходи	849,6	4,6	1219,8	5,7	370,2	43,6
Амортизація	554,1	3,0	856,0	4,0	301,9	54,5
Інші операційні витрати	13002,2	70,4	14830,2	69,3	1828,0	14,1
Разом	18469,0	100,0	21400,0	100,0	2931,0	15,9

Відповідно до даних, наведених у таблиці, можна сказати, що найважливішим для підприємства є сума витрат на заробітну плату. Витрати з кожним роком зростали, що призвело до поступового зростання собівартості продукції. Витрати на заробітну плату зросли у 2020 р. на 4,3 % (158,2 тис. грн) порівняно з 2019 р.

У 2020 р. порівняно з 2019 роком зросли матеріальні витрати на 73,8 % (272,6 тис. грн).

У 2020 р. порівняно з 2019 р. зросла сума амортизаційних витрат на 54,5 %, що склало 301,9 тис. грн.

Не зважаючи на позитивну динаміку основних показників, компанія все одно повинна знижувати витрати на виробництво різними способами:

– зменшити матеріаломісткість продукції компанії: підприємство трансформує старе обладнання та використовує ресурсозберігаюче обладнання та технології.

– шляхом впровадження організаційно-технічних заходів щодо підвищення продуктивності праці та зниження витрат;

– ефективніше використовувати виробниче обладнання та знизити витрати на утримання основних засобів шляхом продажу та утилізації непотрібних основних засобів та невикористаних основних засобів.

На рис. 2.3. наведено динаміку операційних витрат підприємства.

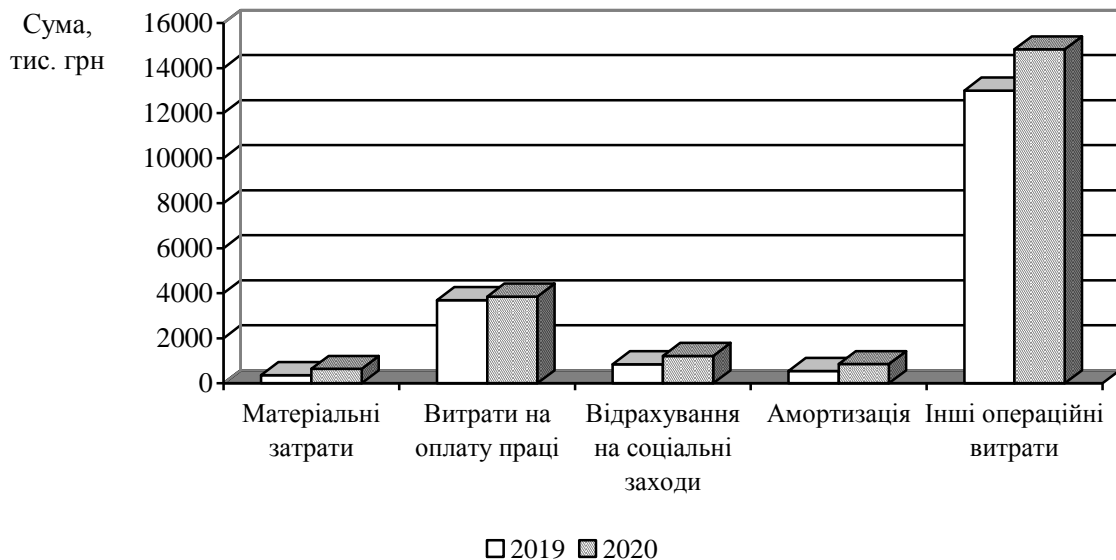


Рисунок 2.3 – Динаміка операційних витрат ТОВ «Стелс» за елементами

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

– основні показники, що характеризують результати фінансово-господарської діяльності підприємства за аналізований період, мають тенденцію до зростання;

– за аналізований період зросла частка витрат на оплату праці в загальній собівартості підприємства;

– рентабельність реалізації продукції зросла на 5,0 %.

Така динаміка основних показників діяльності підприємства підвищує інвестиційну привабливість підприємства.

Методичною основою проведення аналізу були роботи [37-43].

2.3 Організація інформаційно-аналітичної роботи на підприємстві

Ознакою успішного управління підприємством є реалізація економічних цілей. Досягнення цих цілей залежить від багатьох факторів і визначення їх впливу – важливим завданням у бізнесі є не тільки економіка, а й аналіз інформації. За допомогою комплексного аналізу вивчати тенденції розвитку, поглибленого та системного дослідження факторів, що змінюють результати діяльності, перевіряти бізнес-плани та управлінські рішення, здійснювати контроль за виконанням, виявляти резерви підвищення ефективності виробництва, оцінювати корпоративну діяльність як результат. Ці завдання майже завжди делегують окремим співробітникам інформаційно-аналітичних служб або компаній.

За сучасних умов не можна не приділяти належної уваги діяльності інформаційно-аналітичної служби підприємств, її недооцінка може спричинити серйозні проблеми. Однак майже керівник не має повного і чіткого уявлення про те, що таке той самий сервіс аналізу інформації, а головне, що він повинен робити. Вчора інформаційні технології (ІТ) швидко стали одним із основних ресурсів підвищення конкурентоспроможності підприємств із допоміжного ресурсу, що приносить підприємствам додаткові переваги (підвищення швидкості обробки інформації, зниження витрат, підвищення якості продукції тощо). Крім того, в деяких галузях вони вже є важливою частиною бізнесу. Їх швидкий розвиток призвів до того, що зміни в організації бізнес-процесів стають постійним фактором життєвого циклу бізнесу [44-46].

З розвитком інформаційного ведення бізнесу на зміну концепції «самодостатнього» підприємства прийшла концепція партнерства на основі децентралізованої бізнес-структури, що складається з «віртуального» підприємства, об'єднаного загальним ланцюгом поставок і спільним творчим

процесом. Значення орієнтації на світовий ринок. Традиційні приватні інформаційно-аналітичні установи не настільки ефективні, як централізовані інформаційно-аналітичні служби, створені підприємствами.

Сьогодні інформаційно-аналітичні служби можуть бути представлені відділом центральних служб, служб фінансово-економічної безпеки або відділом маркетингу.

На ТОВ «Стелс» для якісної підприємницької політики був створений PR-департамент (відділ контролю якості та інформації), який по суті виконує функцію інформаційно-аналітичного забезпечення.

Цей відділ підпорядковується безпосередньо заступнику генерального директора та генеральному директору компанії. Під час роботи виконуються такі завдання [46-48]:

- забезпечити комплексний аналіз об'єктивної інформації;
- аналіз даних про товар у сфері якості;
- налагоджувати відносини зі споживачами та партнерами;
- надавати споживачам інформацію про управлінські рішення компанії;
- прогнозувати економічну кон'юнктуру ринку, щоб знизити витрати і збільшити прибуток компанії без втрати якості власної продукції.

Ці завдання досягаються шляхом накопичення загальнокорпоративної інформації (інформаційної бази) з власних і зовнішніх джерел (новини, реклама, національна реєстрація та звіти, спеціалізовані агенції, глобальні комп'ютерні мережі тощо) відділом зв'язків з громадськістю. Це забезпечує інтеграцію (взаємне злиття) інформації про один і той же об'єкт (організацію, особу, адресу) з різних джерел у різний час.

Сформована таким чином інформаційна база вирішує широкі завдання інтересів різних підрозділів підприємства [44, 45]:

- ідентифікувати партнерів та осіб, які мають ознаки можливих джерел загроз (конкурентів, шахраїв, збанкрутілих компаній, злочинних організацій, власників фальшивих документів, учасників інших надзвичайних ситуацій та

учасників навколишнього середовища) Банк подій одноразового відвідувача організоване підприємство);

– оцінка претендентів на роботу (попередні місця роботи, репутація претендентів на роботу та їх компаній; можливі зв'язки з конкурентами, партнерами на ринку, кримінальними та шахрайськими структурами; участь у різних приватних компаніях, характер та цілі власних комерційних інтересів тощо);

– аналізувати інвестиційні консультації компанії (заснування, володіння акціями, інші відносини з інвесторами (агенти на фондовому ринку), її залежність від найбільшого стратегічного інвестора, партнерства та досвід роботи на міжнародному ринку, відносини з іншими акціонерами Перетин), цілі та стратегії інвестора, виявлені ним інтереси, оцінка прибутковості інвестиційних проектів компанії та ризику зовнішньої залежності);

– пошук каналів та джерел дослідження конкурентів компанії за складом, частками, партнерствами та територіальними відносинами;

– відстеження макроекономічних змін та конкретних подій, які вказують на нові конкурентні фактори, відносини з країною та правові умови господарювання;

– пошук даних про проведені та заплановані переговори, відрядження, виставки, публікації та інші зовнішні контакти, пов'язані з цими питаннями, об'єктами та регіонами діяльності бізнесу;

– шукати всі прямі та опосередковані зв'язки певного об'єкта (проблеми, файлів, особи) в корпоративній інфраструктурі та захистити дані з пов'язаних каналів за допомогою адміністративних, організаційних та оперативних заходів.

Основним напрямом роботи компанії є збір, обробка та зберігання інформації, але PR-департамент не може вирішити коло покладених на нього завдань. У процесі збору, зберігання та обробки інформації основним

завданням працівників PR-департаменту (відділу контролю якості та інформації) є доступ до джерел інформації за допомогою різних механізмів та планомірне накопичення повної інформації. При цьому співробітники PR-департаменту компанії постійно працюють над визначенням достовірності інформації, отриманої шляхом експертної оцінки та збору додаткових супровідних даних.

Інформація легко застаріває, надходить і надсилається керівництву підприємства із запізненням, що знижує її практичну цінність, тому актуальність своєчасної інформації є першим завданням співробітників компанії PR-департаменту. Тому основними критеріями оцінки інформації є: цінність; конфіденційність і конфіденційність; ствердженість; поточність; конкретність; новизна; повнота.

На рис. 2.4 наведені критерії оцінки інформації.

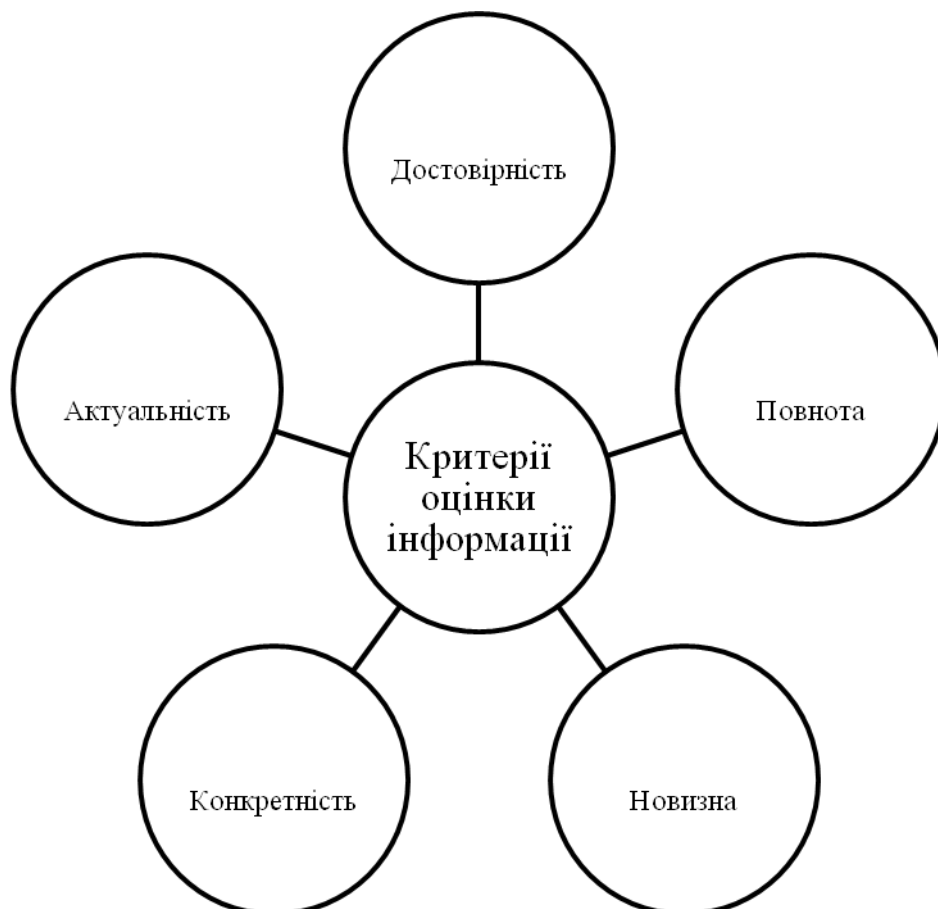


Рисунок 2.4 – Критерії оцінки інформації

При цьому за своїм типом інформація поділяється на стратегічну – про перспективи розвитку ринку та про стан і діяльність окремих секторів ринку – про диверсійну діяльність конкурентів і злочинних структур проти конкретних комерційних підприємств, а також про криміногенну ситуацію в регіоні.

Оскільки головною цінністю компанії є інформація (інформаційні ресурси) працівників відділу зв'язків з громадськістю компанії, на цій основі у компанії створена база даних. На цій основі саме база даних сприяє оперативній діяльності служб корпоративної безпеки. Цей процес передбачає збір, зберігання, накопичення, обробку та передачу інформації. У зв'язку з цим стандарт оцінки інформації визначає вимоги, яким має відповідати інформаційний зміст, тому в основному корисний для структурних підрозділів підприємства.

Найважливішою вимогою керівництва компанії до співробітників відділу зв'язків з громадськістю є цілісність інформації. Інформація повинна розкривати основні аспекти проблеми, всебічно або хоча б охоплювати основну проблему. Тільки за допомогою вичерпних матеріалів, які повністю відображають факти та події дослідження, ми можемо провести якісне дослідження проблеми. У зв'язку з цим основним завданням PR-департаменту компанії є проведення планового дослідження щодо розташування та інформування необхідних питань у осередку.

У ТОВ «Стелс» ефективність роботи PR-департаменту багато в чому залежить від вміння запобігати помилкам і недостовірній передачі інформації. Неточна інформація може завдати значної шкоди, тому її слід виключити на самому ранньому етапі обробки. Підозріла інформація підлягає спеціальній перевірці. Робота, пов'язана з визначенням надійності, повинна проводитися за двома напрямками: встановлення достовірності експертами та перевірка шляхом збору додаткових допоміжних даних.

Абсолютно не дозволяється ігнорувати інформацію лише тому, що вона не відповідає типовому сценарію. У цих випадках PR-департамент компанії забезпечує цілісність інформації, обробляє сумнівні дані в спеціальній виносці та вказує, що інформація, надана з певного джерела, надається без оцінки її достовірності. Причини такої недостовірної інформації різні: нерозуміння джерела фактів або навмисне перекручування інформації про нього з певною метою.

На досліджуваному підприємстві проблему визначення достовірності інформації вирішують за такими технологіями: участь експертів; порівняння отриманих матеріалів з наявними даними PR-департаменту; збір додаткових даних, підтверджуючі дані з інших джерел.

Наступною необхідною організаційною умовою роботи PR-департаменту компанії є систематизація інформації за принципом функціональної сфери пов'язаних операцій і аналізу даних та організація їх тривалого зберігання, швидкого пошуку повної інформації.

Для ефективної роботи керівництвом компанії створено масив даних інформації у PR-департаменті.

Інформаційний масив – це інформаційний фонд, створений PR-департамент, та картотека інформаційних ресурсів компанії.

PR-департамент ТОВ «Стелс» – це служба, завданням якої є систематичне отримання, аналіз та накопичення інформації з елементами прогнозування з питань корпоративної безпеки та підготовка рекомендацій керівництву щодо забезпечення правового захисту для запобігання конкуренції від незаконного вторгнення опонентів.

Без доступу до інформаційно-аналітичних даних ефективна робота підприємства в сучасному конкурентному середовищі неможлива. Кожен бізнес повинен розуміти, з ким він конкурує і які загрози. Без розуміння намірів конкурентів, основних тенденцій у бізнесі та політичному житті,

аналізу ризиків та інших факторів, що впливають на бізнес, неможливо отримати конкурентну перевагу та загальне економічне виживання.

За результатами аналізу можна зробити висновок, що діяльність цього відділу ТОВ «Стелс» дозволяє виявити загрози, які відповідають інтересам компанії, її власності та співробітників.

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Розробка заходів щодо реформування організаційної структури підприємства ТОВ «Стелс»

В умовах українських ринкових відносин підприємства стикаються з труднощами у визначенні, виборі та формуванні ефективної політики корпоративного управління. З появою нових формальних взаємовідносин на товарних ринках і ринках капіталу об'єктивно необхідна чітка і злагоджена взаємодія всього виробничого комплексу та різних його складових: конструкторських, технічних підрозділів, функціональних служб. Найактуальнішим є вирішення проблеми формування організаційної структури на підприємствах служби фінансово-економічної безпеки [47, 48].

Необхідність забезпечення економічної безпеки підприємств пов'язана не лише з кризою економічної ситуації в країні та макроекономічними викривленнями, а й із посиленням загроз, посилених певними факторами. Недостатня увага приділяється ролі та статусу економічної безпеки в системі корпоративного управління, що призводить до неефективного реагування на небезпеки, що виникають у сучасному економічному середовищі.

Економічна безпека підприємства – це стан його захисту від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз та нестабільних факторів, які забезпечують стійкість основних підприємницьких інтересів та статутної діяльності [48].

Завданням системи економічної безпеки є стабільний економічний стан підприємства в поточному періоді та в майбутньому. Основні характеристики системи економічної безпеки багато в чому залежать від об'єкта захисту. Оскільки об'єкти захисту є комплексними та багатогранними, ефективне забезпечення економічної безпеки має базуватися на комплексній методиці управління цим процесом та встановленому плані

встановлення та функціонування фінансово-економічної безпеки. Комплексний підхід передбачає опис усіх основних аспектів об'єкта управління, а всі елементи системи управління розглядаються лише в сукупності, повноті та єдності [48].

Створення служби корпоративної економічної безпеки має передбачати комплекс дій, зокрема [48-50]:

- врахувати тип загрози;
- визначення цілей і завдань;
- принципний вибір підприємств для побудови сучасних служб економічної безпеки;
- вибір засобів, методів і режимів економічної безпеки;
- розвиток становлення системи економічної безпеки підприємства.

При створенні служби безпеки необхідно в першу чергу враховувати реальні та можливі загрози для підприємства в районі його походження (джерело).

Зовнішні загрози та нестабільні фактори включають діяльність конкурентів, компаній та осіб, які займаються промисловим шпигунством чи шахрайством, неплатоспроможних ділових партнерів та ін. До внутрішніх загроз та факторів нестабільності належать дії чи бездіяльність працівників, які порушують інтереси їх підприємницької діяльності.

Наслідками цих загроз можуть бути [51-53]:

- завдати підприємству економічних збитків,
- витік або втрата інформаційних ресурсів,
- знищити діловий імідж ділового світу, проблеми з реальними та потенційними партнерами, конфлікти з конкурентами.

Оскільки найпоширенішою причиною порушень економічної безпеки є витік інформації, дуже важливо створити в компанії інформаційно-аналітичну службу, яка буде відповідати за інформаційні обов'язки зі збору, зберігання та обробки інформації. Проте комерційні суб'єкти не завжди можуть надати підприємствам комплексні послуги з фінансово-економічної безпеки [48].

Тому для забезпечення стабільності підприємства та його розвитку керівники підприємства зобов'язані створити на підприємстві принаймні інформаційно-аналітичний підрозділ, який зможе виконувати всі обов'язки, покладені на служби фінансово-економічної безпеки. Організаційні аспекти управлінської інформаційно-аналітичної підтримки можуть бути структуровані по-різному, виходячи з фінансових, технічних та інших вимог і можливостей суб'єкта господарювання.

На досліджуваному підприємстві обов'язки інформаційно-аналітичного центру покладено на PR-департамент. Під час роботи відділ виконує такі завдання:

- забезпечити комплексний аналіз об'єктивної інформації;
- аналіз даних про товар у сфері якості;
- налагоджувати відносини зі споживачами та партнерами;
- надавати споживачам інформацію про управлінські рішення компанії;
- прогнозувати економічну кон'юнктуру ринку, щоб знизити витрати і збільшити прибуток компанії без втрати якості власної продукції.

Але аналізуючи діяльність цього відділу, можна сказати, що основне завдання по збору, обробці та зберіганню інформації виконано не повністю. Тому підприємство не страхувалося від ризиків, які можуть становити велику загрозу діяльності компанії.

Тому дуже важливою є розробка пропозицій реформувати організаційну структуру досліджуваного підприємства, виокремити інформаційно-аналітичні відділи та відповідати за збір, обробку та зберігання інформаційних ресурсів компанії.

Центр інформаційного аналізу може використовуватися як окрема служба або як один із підрозділів PR-департамент. Але аналізуючи ситуацію в сучасному українському бізнес-середовищі, створення підрозділу у PR-департамент (контроль якості та інформаційні послуги) дозволить ефективно підтримувати вартість центру. Відділ PR-департамент і надалі служитиме службою контролю якості та партнерства між клієнтами та бізнесом.

Інформаційно-аналітичний блок буде основним центром концентрації, обробки та аналізу різної зовнішньої інформації. Але те саме стосується інсайдерської інформації, з деякими застереженнями. Більша частина внутрішньої інформації надходить від інших відділів компанії і в основному представлена в обробленому вигляді (стандартна форма статичного звіту) для аналізу. Отже, основне завдання на рисунку 3.1 – це блок аналізу інформації.

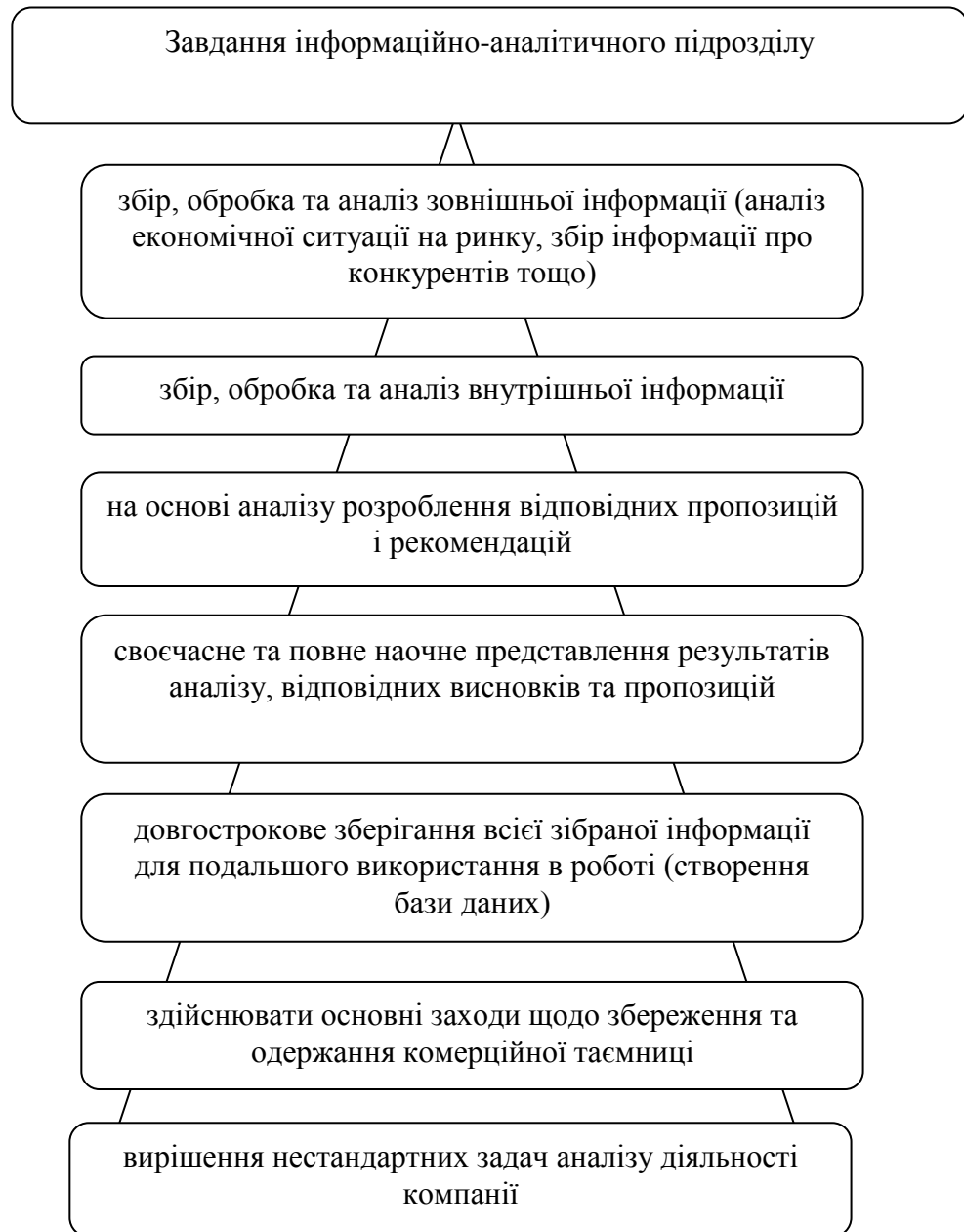


Рисунок 3.1 – Завдання інформаційно-аналітичного підрозділу

Виходячи з цих завдань підрозділу, ми можемо визначити його внутрішню функціональну структуру, як показано на рис. 3.2, щоб забезпечити його найбільш ефективну роботу.

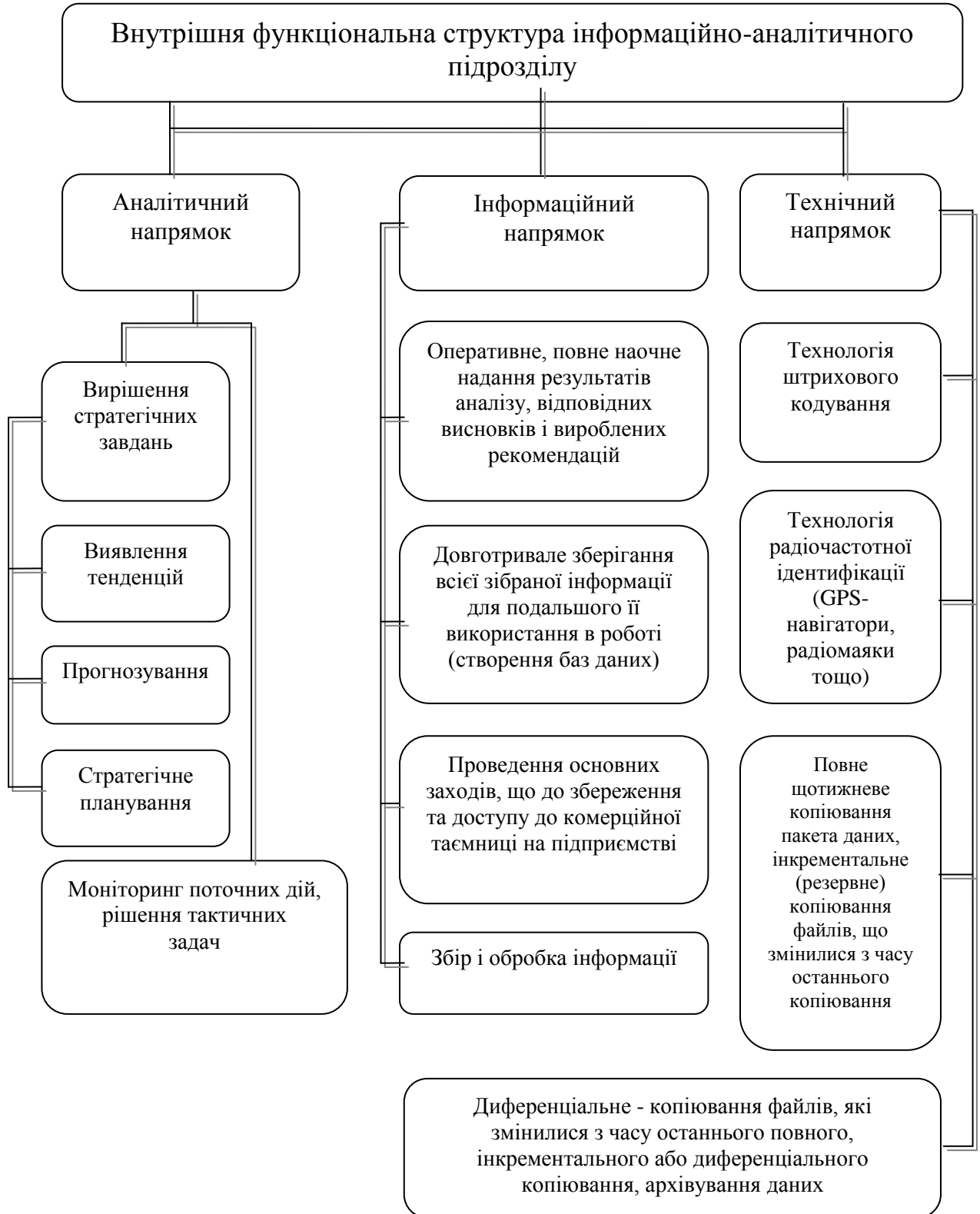


Рисунок 3.2 – Внутрішня функціональна структура блоку аналізу інформації

На основі вищенаведеного аналізу можна систематично підсумувати основні проблеми та труднощі в діяльності підрозділу аналізу інформації:

- інформаційне спрямування (підрозділ) на отримання великих обсягів інформації з різних джерел. Це унеможлиблює обробку матеріалу однією людиною;

- зазвичай велика кількість інформації подається на папері та представлена різноманітними способами-це значно ускладнює попередню обробку та уповільнює її швидкість попередньої обробки;

- на етапі обробки даних та переведення в електронний вигляд можуть з'являтися помилки та некоректна інформація, що іноді призводить до спотворення та некоректних рекомендацій;

- більшість інформації записана на папері. З часом накопичилася велика кількість різноманітних друкованих видань та фотокопій. Коли потрібен будь-який матеріал і їх пошук займає занадто багато часу;

- окремо слід виділити проблему подання інформації: інформація, що надається кінцевим користувачам, має бути стислою, конкретною та легкою для читання.

Для вирішення цих проблем рекомендується виконати наступні кроки:

- розподіл обов'язків між спеціалістами служби;
- впровадити сучасні комп'ютери та інформаційні технології для обробки інформації.

Це не що інше, як інформаційна система, призначена для вирішення наступного ряду завдань:

- створити єдине інформаційне середовище для компанії;
- підвищити ефективність роботи агрегату;
- забезпечте, щоб будь-який співробітник міг швидко отримати доступ до необхідної йому інформації зі свого робочого місця (якщо він має доступ і може отримати її від керівництва);

– підвищити рівень професійної підготовки кожного співробітника компанії.

Інформаційним змістом (інформацією) цієї системи є різноманітна зовнішня та внутрішня інформація.

Менеджер, зацікавлений у розвитку підприємств і завоювання нових ринків своєї продукції з мінімальним ризиком втрат, готовий створити зрілий підрозділ інформаційно-аналітичної підтримки, і повинен чітко уявляти цілі, які перед цим підрозділом ставляться і які будуть досягнуті. структура. Тільки добре організований, добре оснащений і кваліфікований персонал може вирішити весь комплекс завдань. Тільки для таких підрозділів рекомендується розробляти та застосовувати стандарти продуктивності при оцінці їх функцій. Якщо діяльність компанії з інформаційно-аналітичної підтримки базується на фактичних розвідувальних, наукових, технологічних і виробничих потужностях компанії, фінансовому потенціалі та реальних перспективах розвитку, вона може бути успішною. Ця модель корпоративного інформаційно-аналітичного відділу дуже корисна для компанії.

3.2 Напрями забезпечення захисту комерційної таємниці на підприємстві

Інформація будь-якої компанії має унікальну видимість і якість збереження в разі втрати чи крадіжки, наслідки таких інцидентів поступово стають відчутними, виражаючись у зниженні активності клієнтів і партнерів та зниженні фінансових показників. З огляду на те, що ІТ-компанії будуть мати серйозні негативні наслідки з точки зору інформації (бази даних), аналізу та досліджень, вихідного коду, програмних продуктів, втрати

персональних даних клієнтів, інакше виникнуть подальші проблеми бізнесу та захист компанії бізнес-інформація стане пов'язаною проблемою.

Комерційна таємниця існувала в царській Росії як засіб захисту економіки, торгівлі та іншої діяльності. Вона безпосередньо пов'язана з окремими аспектами виробництва, заготівлі, реалізації різноманітної продукції, сировини, зберігання та фінансової діяльності фабрик, купців, ремісників та інших комерційних структур.

В умовах планової економіки, що розвивалася пізніше на основі широкого поширення та впровадження економічного досвіду прав державної власності, державних монополістів, провідних підприємств, інноваторів у різних галузях, проблема комерційної таємниці зникла сама собою. . У разі потреби захистити інформацію за допомогою органів державної та службової таємниці.

Перехід до ринкової економіки та прийняття в Україні західних (капіталістичних) моделей економічного та соціального розвитку зумовили необхідність того, щоб комерційна таємниця стала невід'ємною частиною ринкових відносин, що характеризуються недобросовісною конкуренцією, підприємницьким шпигунством та ін.

Відповідно до законодавства України комерційна таємниця є товаром, якщо її не розголошувати, вона може бути продана або передана іншому підприємству за договором [47, 48].

Вважається, що фундаментальні наукові дослідження не повинні розглядатися як комерційна таємниця, оскільки вони не приносять прибутку. Якщо ці дослідження мають практичне значення, їх можна віднести до комерційної таємниці. У деяких випадках наукову, технічну та комерційну інформацію не слід відносити до комерційної таємниці через високу вартість матеріалів для її захисту, труднощі вжиття заходів безпеки та використання її в рекламі чи для підвищення іміджу компанії.

Цінність інформації, що становить комерційну таємницю компанії, зазвичай визначається її власником. На досліджуваному підприємстві це генеральний директор або кваліфікований експерт (юрист, співробітник відділу аналізу інформації) для оцінки цінності інформації, яка може бути віднесена до категорії комерційної таємниці, можуть залучати відповідних експертів на договірних засадах.

Як зазначалося раніше, однією з основних характеристик комерційної таємниці є те, що вона є власністю юридичної чи фізичної особи. Під володінням комерційною таємницею, як різновидом права власності, слід розуміти передбачені законом суспільні відносини щодо володіння, використання та розпорядження відомостями, що становлять комерційну таємницю, юридично прирівняні до власності та охороняються законом, а також володіння майном. І в тому ж порядку. Комерційна таємниця є предметом права інтелектуальної власності [54-58].

Власник комерційної таємниці може приймати рішення про володіння, користування та розпорядження нею. Він може використовувати його для комерційної та іншої діяльності, не забороненої законом, передавати її іншим особам безкоштовно або за плату для володіння та користування, встановлювати будь-який ступінь системи конфіденційності, способи захисту, в тому числі обмежувати або забороняти доступ до неї (крім випадків, передбачених за законом). Власник комерційної таємниці має право ні підтверджувати, ні спростовувати її існування чи відсутність.

Відповідно до зарубіжного досвіду та ділової практики України, об'єктом права власності на інформацію, що становить комерційну таємницю, можуть бути інтереси бізнесу, у тому числі формули, інгредієнти, комбінації, процедури, пристрої, методи, технології чи процеси тощо, а також майно будь-якої цінності, що належить власнику, записи, звіти, угоди, креслення, матеріали, штами мікробів, моделі, пристрої, речовини тощо, а також різноманітні ідеї та інші джерела інформації в торгівлі, виробництві чи

управлінні. Комерційні таємниці, включаючи неопубліковані або неповні патенти, формули, технічні проекти, власні технології, результати досліджень, включаючи програмні продукти, різні продукти та розрахунки виробничої вартості, структури цін, зміст контрактів, угоди, дані про постачальників і клієнтів, ринки, конфіденційну інформацію про ділові переговори, огляди ринку та маркетингові дослідження, розвиток бізнесу плани, їх інвестиції та інша інформація, що має ділові чи інші інтереси, порушення якої може завдати шкоди її власникам [54].

Підприємства на основі законодавства повинні вжити заходів щодо регулювання права володіння, користування та розпорядження конфіденційною інформацією, що становить їх комерційну таємницю. Для запобігання витоку конфіденційної інформації необхідно встановити процедури отримання комерційної таємниці окремих працівників компанії.

За основу організації роботи з одержання комерційної таємниці мають бути прийняті вимоги до процедури отримання державної таємниці.

Під визнанням комерційної таємниці слід розуміти письмове розпорядження відповідальної особи (власника) підприємства або його уповноваженої особи, про надання конкретним працівникам права працювати або доступу до файлів, продукції та інших носіїв інформації, віднесених підприємством до професійної діяльності [59].

З огляду на це, в залежності від посади працівника чи характеру роботи, якою він займається, визнання конкретного працівника надається одним із важливих ступенів цієї інформації.

Комерційна таємниця надається працездатним громадянам України, які досягли 18 років і передбачені умовами їх службової, виробничої, комерційної, наукової чи іншої діяльності. Визнання вважається законним і має юридичну силу, якщо воно надано працівникам підприємства наказом керівника підприємства (власника) або уповноваженої ним особи [59].

Надання допуску передбачає:

- проводити перевірки працівників щодо комерційної таємниці;
- повідомити працівників про ступінь відповідальності за порушення законів про комерційну таємницю.

Приймаючи рішення про надання доступу до комерційної таємниці, слід враховувати наступні фактори:

- працівники мають розумну потребу мати справу з комерційною таємницею;
- працівник не має судимості за тяжкі злочини, особливо протиправні дії, пов'язані з підприємницьким шпигунством, розголошенням державної та комерційної таємниці, зловживаннями в кредитній, фінансово-господарській діяльності;
- працівник не має психічних захворювань чи розладів, зловживає наркотиками чи алкоголем;
- у процесі підготовки матеріалів реєстрації зарахування повідомляти недостовірні персональні дані;
- відсутність формальних відносин між працівниками компаній-конкурентів.

Працівники підприємств, які отримали доступ до комерційної таємниці, зобов'язані [51]:

- не дозволяється в будь-який спосіб розголошувати будь-які довірені або відомі йому комерційні таємниці, пов'язані з виконанням службових обов'язків;
- не сприяти вітчизняним та іноземним конкурентам у здійсненні діяльності, що завдає шкоди інтересам підприємств;
- дотримуватись системних вимог, передбачених «Положенням про комерційну таємницю підприємства та її збереження»;
- дотримуватись інших вимог законодавства про комерційну таємницю.

Реєстрація службової особи працівників підприємства також дає можливість позбавити їх ділової особи відповідно до законодавства. Причинами та причинами позбавлення зарахування можуть бути [51]:

- працівник розголошує довірену йому комерційну таємницю;
- працівник грубо порушив «Положення про працездатність підприємства та її збереження»;
- працівник втрачає документи та інші матеріальні носії, що містять комерційну таємницю;
- отримав інформацію про працівника, що загрожує йому, він приховав цю інформацію та не зміг врахувати цю інформацію під час прийняття рішення про його прийняття;
- переведення працівників на інші роботи чи посади, які не пов'язані з необхідністю отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Та сама особа, яка погоджує її доступ до комерційної таємниці, має право позбавити працівників прав доступу. Якщо працівник не згоден з таким рішенням власника підприємства або уповноваженої ним особи, він може звернутися до суду відповідно до положень Конституції, цивільного законодавства, трудового законодавства.

Власники бізнесу або уповноважені ними особи мають право розробляти та використовувати власні методи, які не порушують чинне законодавство, досліджувати та перевіряти кандидатів на роботу, пов'язані з інформацією, що становить комерційну таємницю.

Використання поліграфа (поліграфа, який належить до ідеї відомого українського вченого Олександра Романовича Лур'є з Харкова) законно при дослідженні та перевірці комерційної таємниці кандидатів, але лише за особистою згодою особи, що перевіряється.

Організація та здійснення одержання та реєстрації комерційної таємниці покладається на відділ охорони. Відповідно, цим відділом разом з керівниками інших відділів, передбачених корпоративними законами чи

положеннями, розроблено перелік посад працівників, які відповідно до посадових посад або видів посад мають отримувати окремі категорії важливої інформації, що становить комерційну таємницю. . Відповідальний за підприємство (власник) або уповноважена ним особа має затвердити цей перелік.

Отримання комерційної таємниці – це письмове дозвіл власника підприємства або уповноваженої ним особи на ознайомлення або обробку певної інформації, що становить комерційну таємницю, працівників підприємства та представників третіх осіб (під представниками третіх осіб слід розуміти працівників компанії). Органи державної влади та управління, аудиторські структури, українські та іноземні партнери, замовники, підрядники, конкуренти) [51].

Визнання та одержання комерційної таємниці – це дві різні юридичні категорії.

Різниця між доступом штатних співробітників до комерційної таємниці та відвідуваннями полягає в тому, що навіть якщо останні можуть отримати доступ до найвищого рівня («комерційні таємниці – особливо важливі»), вони не можуть активно чи добровільно отримати доступ до інформації нижчого рівня, яким керує їх безпосереднє начальство без відповідального за компанію Письмовий дозвіл проявити ініціативу.

Інакше кажучи, працівники підприємства мають право знати будь-яку комерційну таємницю лише тоді, коли це дійсно необхідно для виконання службових обов'язків чи виконання окремого наказу від керівника підприємства.

Рішення про надання доступу до окремих комерційних таємниць та їх матеріальних носіїв приймається у формі резолюції власника підприємства за документами, які є у представників сторонніх організацій, або шляхом видання окремого письмового наказу.

З метою недопущення розголошення відомостей, наданих особам, які отримали комерційну таємницю, ці особи зобов'язані зберігати таку інформацію.

Питання правового захисту корпоративної конфіденційності, до якого відвідують представники державного управління та ділових кіл, можна вирішити наступними шляхами.

По-перше, зобов'язавши людей, які читають інформацію, яка становить комерційну таємницю компанії, зберігати таємну інформацію, яку вони знають. Такими юридичними документами може бути договір про конфіденційність (із доданим зразком), підписаний особою, яка має доступ до захищеної інформації, та представником компанії (власником комерційної таємниці). Цей нормативно-правовий документ створено на основі Українського інституту боргового права. Він широко використовується у світовій практиці бізнесу.

По-друге, надіслати (при необхідності) копію документа, що містить комерційну таємницю, представнику третьої особи на підставі оригіналу квитанції.

По-третє, після того, як інші важливі носії комерційної таємниці отримали її та отримали письмові чи усні попередження, передані інші важливі носії комерційної таємниці повинні зберігати конфіденційну інформацію, що міститься в переданих документах чи інших важливих носіях комерційної таємниці.

Порядок одержання комерційної таємниці визначається відповідно до «Положення про систему ліцензування працівників підприємств та представників сторонніх організацій на одержання інформації, що становить комерційну таємницю підприємства» (типові зразки додаються). У процесі формування системи ліцензування необхідно переглянути відповідні положення щодо отримання захищеної інформації, представників правоохоронних органів, представників органів державного управління, а

також законного контролю за господарською діяльністю підприємств та права на отримання комерційної таємниці. Робіть це дуже обережно.

У нормативних актах має бути чітко визначено характер та обсяг інформації, яку дозволено або доцільно знати представникам третіх осіб та посадовим особам підприємства, які мають право приймати рішення про отримання комерційної таємниці [55].

Компанія має створити систему збору інформації про людей, які мають доступ до певної інформації, що становить комерційну таємницю. Його головне призначення – забезпечити ефективність і вчасно отримати її при виявленні витоку захищеної інформації. Це дозволить визначити, хто і коли брав участь в офіційному розгляді фактів розкриття інформації.

Система може забезпечити [59]:

- вести особистий кабінет для кожного працівника компанії, який має доступ до комерційної таємниці, в якому фіксується вся інформація, яку він дізнався під час роботи;

- архівуйте найважливішу інформацію компанії, яка становить комерційну таємницю, та людей, які її знають.

Практика показала, що така система довела свою раціональність. Це дозволяє швидко реагувати на факти витоку інформації та досягати максимального успіху. Його також можна використовувати для проведення різноманітних аналізів та досліджень, пов'язаних із захистом комерційної таємниці підприємств. Порушення комерційної таємниці щодо підприємств може стати реальною загрозою нестабільності розвитку підприємства. Західні економісти вважають, що конфіденційність ділової інформації – це майже 80% запоруки успішного розвитку стабільної конкуренції.

3.3 Конкурентна розвідка як елемент інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства

Рушійною силою сучасного економічного прогресу є конкуренція. Це змушує всіх суб'єктів господарської діяльності дотримуватися закону підвищення ефективності виробництва. Економічний прогрес суспільства дає переваги тим, хто забезпечує продукцію з нижчою вартістю та кращою якістю. Прогрес вимагає від тих, хто виробляє низькоякісну продукцію за високими цінами, залишити сферу економічної діяльності. Ці проблеми в конкурентній боротьбі вирішуються за допомогою жорсткого механізму: одна частина отримує додаткові вигоди, інша частина банкрутує.

Серед сучасних західних підприємців існує думка, що досягти великого успіху в бізнесі можна лише за допомогою 5 основних правил [51].

До них належать:

- інтелект;
- професіоналізм у встановленні контактів;
- кваліфікації (вперше виражається в проведенні часу тільки з потрібними людьми);
- вміння долати перешкоди;
- можливість завершити операцію.

Бізнес-аналітика відноситься до даних про навколишнє середовище та конкурентів, щоб використовувати їх у конкретних ситуаціях. Без глибокого розуміння оточення або останньої інформації про те, що в ньому відбувається, жодна особа чи організація не зможе ефективно діяти в конкурентному середовищі. Тип необхідної інформації залежить від типу компанії (компанії), її конкурентного середовища та багатьох інших характеристик компанії та її середовища.

Потреба в інформації залежить від поточної чи запланованої діяльності. Компанії можуть мати довгострокові (стратегічні) плани, тактичні чи короткострокові плани та поточні операції; усі вони потребують повністю перевіреної інформації. ЗМІ іноді намагаються зобразити бізнес-розвідку про конкурентів як «шпигунство». Можливо, в якійсь мірі це правда. Проте слід зазначити, що переважну більшість бізнес-інформації сьогодні можна отримати з етичних джерел. Список того, що бізнес-компанія хоче знати про конкурентів, може бути нескінченним. Приблизний список необхідної інформації може бути використаний як ілюстрація корисності розвідки. Деталі можуть відрізнятися від компанії до компанії, але більшість з них вимагає базових елементів [52].

Інформація про ринок:

- ціни, знижки, умови договору, характеристики товару;
- кількість, історія, тенденція та прогноз продукту;
- частка ринку та тенденції;
- ринкова політика та плани;
- відносини та репутація з клієнтами;
- кількість і місцезнаходження торгових агентів;
- канали, політика та методи збуту;
- рекламний план.

Інформація про виробництво та продукт:

- оцінити якість та ефективність;
- найменування продукту;
- технології та обладнання;
- рівень вартості;
- виробничі приміщення;
- розташування та розміри виробничих підрозділів та складів.

Інформація про організаційні характеристики та фінанси:

- визначення ключових осіб, які приймають рішення;

- філософія ключових осіб, які приймають рішення;
- фінансова ситуація та перспективи;
- плани розширення та придбання;
- основна проблема/можливість.

Такий список може створити у людей неправильне враження, що розвідка про конкурентів – це набір даних, а не інформація. Але насправді важливість такого роду інтелекту відображається в основних елементах поведінки конкурентів.

Інформація має бути продуктом інформаційно-аналітичного відділу компанії. Така інформація включає змістовну інформацію, засновану на зібраних, оцінених та інтерпретованих фактах, представлених таким чином, щоб було чітко видно їх важливість для вирішення будь-якого конкретного питання поточної політики компанії. Такий підхід підкреслює різницю між «сирим» матеріалом і кінцевим продуктом інформаційно-аналітичної роботи [51].

Для ефективної роботи відділу управлінської інформації та аналізу компанії необхідно чітко визначити його основні цілі. Цілі можуть бути такими:

- забезпечити своєчасне отримання достовірної та вичерпної інформації про можливості та майбутні можливості кожного основного конкурента;
- визначити, як дії основних конкурентів впливають на поточні інтереси компанії;
- постійно надавати достовірну та вичерпну інформацію про конкурентне середовище та події на ринку, які можуть мати значення для інтересів компанії;
- прагнись до ефективності та уникати дублювання при зборі, аналізі та поширенні інформації про конкурентів.

При створенні системи інформаційного забезпечення компанії важливо звернути увагу на деякі важливі нормативні документи, які можуть бути використані як відправна точка:

- промислова розвідка проти конкурентів необхідна для забезпечення успіху в ринковій конкуренції;

- ситуація на ринку змінилася настільки, що неформальних засобів моніторингу конкурентів недостатньо;

- метод проб і помилок отримання такої інформації в кінцевому підсумку неефективний. Для забезпечення розумних функцій потрібна повна система;

- промислові системи розвідки повинні бути дуже специфічними для окремих людей, навіть якщо їх структура та організація є постійними; так, система має бути орієнтованою на дії, вона не повинна просто публікувати звіти та збирати дані. Натомість він повинен надавати керівникам інформацію, яка вказує на необхідність вжити заходів і допомагає вибрати найкращий спосіб дій;

- конфіденційну інформацію можна отримати з різних джерел, багато з яких на перший погляд здаються марними;

- системи розвідки проти конкурентів повинні надавати секрети та контррозвідку, щоб захистити себе;

- система розвідки має бути організована ефективно і не повинна вдаватися до незаконних або неетичних методів збору даних.

Експерти відділу аналізу інформації – це лише невелика група людей, які можуть стати учасниками системи. Усі керуючі компанії мають бути залучені. У деяких випадках лише керівники вищого рівня можуть отримати доступ до корисної інформації від конкуруючих організацій, державних установ та інших організацій. Тому певним резервом є підвищення особистих навичок збирачів інформації, але головна увага має бути зосереджена на

правильному розміщенні працівників у системі, роз'ясненні їм їхніх обов'язків та забезпеченні легкого доступу до інформаційної системи.

Дані конкурентної розвідки можуть надходити з різних джерел, включаючи державні та приватні. Люди, які не знайомі з розвідкою, часто думають, що найкориснішу інформацію витягують із секретних джерел.

Насправді більшість розвідувальних даних пов'язана з використанням публічної інформації.

Тому основну увагу слід приділяти організованим дослідженням офіційно доступних джерел інформації. Більшість основної інформації, яку використовують служби планування, може надходити із засобів масової інформації, галузевих журналів, газет, державних видань, підручників або наукових статей у великій кількості публікацій про діловий світ, а також від торгових агентів.

Хоча таким чином можна отримати багато інформації, наприклад, за допомогою комп'ютерного пошуку та організованого пошуку в промислових бібліотеках, процес розвідки може бути дуже ефективним на найнижчому рівні організації. Збирачем цінної інформації може бути співробітник відділу аналізу інформації або PR-департаменту, якому можна доручити перевірити конкуруючу компанію та повідомити про свої спостереження.

У протистоянні з конкурентами у ринкових відносинах суб'єкти господарювання змушені вживати прямих дій (щоб якомога більше дізнатися про своїх конкурентів і використати ці знання, щоб максимально використати їх) і зворотних дій (максимально захистити конфіденційну інформацію). ступінь) Зменшити можливий успіх) використовується конкурентами).

Тому цілеспрямована обробка та аналіз інформації про діяльність, наміри та можливості конкурентів є основною мотивацією стратегій прийняття рішень та тактичних коригувань компанії. В даний час такий

спосіб роботи є дуже важливим для продуктивної господарської діяльності підприємств.

Тому створення інформаційно-аналітичного підрозділу на ТОВ «Стелс» є важливим питанням, оскільки відсутність інформації про конкурентів, відмова від їх вивчення або недооцінка важливості цього аспекту є регресом і спадом. Роки практики показали, що витрати на інформаційно-аналітичні дослідження будуть винагороджені в кілька разів, тому навіть найбільш підготовлене, безпечне та сучасне обладнання не обов'язково допоможе уникнути неприємностей.

ВИСНОВКИ

У першому розділі роботи розглянуто організаційно-економічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Інформація є основним чинником ефективної діяльності підприємств в умовах ринкової економіки.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – це процес створення найкращих умов для задоволення інформаційних потреб та реалізації управлінських обов'язків суб'єкта господарювання на основі формування та використання інформаційних ресурсів.

Метою інформаційно-аналітичного забезпечення суб'єктів господарювання є створення умов для ефективного прийняття управлінських рішень.

Інформаційно-аналітична діяльність є особливою сферою інформаційної діяльності, яка в основному передбачає виявлення, обробку, зберігання та поширення інформації в сферах управління, політичної та економічної діяльності.

Систематизовано фактори, що визначають потреби в інформаційно-аналітичній підтримці системи економічної безпеки.

Визначено основні завдання інформаційно-аналітичного підрозділу на підприємстві.

У роботі також визначено основні складові інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підприємства – інформаційна та аналітична.

Інформація – універсальний ресурс, який використовується всіма галузями економіки, це сукупність інформації, фактів і знань про її складові, об'єкти, теми, які прямо чи опосередковано передаються споживачам із джерела.

Найважливішими атрибутами інформації є: об'єктивність і суб'єктивність; повнота; достовірність; достатність; доступність; поточні події; точність; цінність.

В управлінні «інформацію» часто класифікують як «дані», «інформацію» та «знання» в контексті прийняття управлінських рішень.

Взаємозв'язок цих понять наведено графічно.

На практиці визначають чотири основні цілі використання інформації компаніями:

- створити можливості для бізнесу або збільшити прибуток і розширити ринки збуту;
- зменшити ризик і зменшити невизначеність;
- отримати силу та засоби впливу на інших;
- контроль та оцінка продуктивності та ефективності власного бізнесу.

Визначено особливості організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки на підприємстві.

У другому розділі роботи проаналізовано основні показники діяльності та інформаційно-аналітичної роботи ТОВ «Стелс».

Основними напрямками діяльності ТОВ «Стелс» є розробка програмного забезпечення та виробництво комп'ютерної техніки.

Наведено організаційну структуру ТОВ «Стелс».

Проаналізовано основні показники діяльності підприємства.

Виручка від реалізації продукції у 2020 р. склала 25839 тис. грн, що на 20,8 % більше, ніж у 2019 році (або на 4454,0 тис. грн). У 2019 р. виручка від реалізації досягла 21385 тис. грн., що на 12,1 % (1994 тис. грн) вище ніж у 2018 р.

Сума валового прибутку у 2020 р. склала 21400 тис. грн, що на 15,9 % (2931,0 тис. грн) вище ніж у 2019 р.

У 2020 р. рентабельність продукції склала 20,7 % проти 15,8 у 2019 р., що можна вважати позитивною тенденцією.

Середньооблікова чисельність працівників у 2020 р. склала 55 осіб, що вище рівня 2019 р. на 14,6 %.

Середньорічна вартість основних виробничих засобів у 2020 р. склала 4400 тис. грн, що на 17,1 % вище рівня 2019 р.

Фондовіддача у 2020 р. склала 5,9 грн/грн, що на 3,2 % вище рівня 2019 р. Це є позитивною тенденцією у використанні основних засобів.

Можна зробити висновок, що найважливішим для підприємства є сума витрат на заробітну плату. Витрати з кожним роком зростали, що призвело до поступового зростання собівартості продукції. Витрати на заробітну плату зросли у 2020 р. на 4,3 % (158,2 тис. грн) порівняно з 2019 р.

У 2020 р. порівняно з 2019 роком зросли матеріальні витрати на 73,8 % (272,6 тис. грн).

У 2020 р. порівняно з 2019 р. зросла сума амортизаційних витрат на 54,5 %, що склало 301,9 тис. грн.

Не зважаючи на позитивну динаміку основних показників, компанія все одно повинна знижувати витрати на виробництво різними способами:

– зменшити матеріаломісткість продукції компанії: підприємство трансформує старе обладнання та використовує ресурсозберігаюче обладнання та технології.

– шляхом впровадження організаційно-технічних заходів щодо підвищення продуктивності праці та зниження витрат;

– ефективніше використовувати виробниче обладнання та знизити витрати на утримання основних засобів шляхом продажу та утилізації непотрібних основних засобів та невикористаних основних засобів.

Проаналізовано особливості організації інформаційно-аналітичної роботи на підприємстві.

Графічно наведено критерії оцінки інформації.

У третьому розділі роботи запропоновано напрями удосконалення організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека підприємства – це стан його захисту від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз та нестабільних факторів, які забезпечують стійкість основних підприємницьких інтересів та статутної діяльності.

На досліджуваному підприємстві обов'язки інформаційно-аналітичного центру покладено на PR-департамент. Під час роботи відділ виконує такі завдання:

- забезпечити комплексний аналіз об'єктивної інформації;
- аналіз даних про товар у сфері якості;
- налагоджувати відносини зі споживачами та партнерами;
- надавати споживачам інформацію про управлінські рішення компанії;
- прогнозувати економічну кон'юнктуру ринку, щоб знизити витрати і збільшити прибуток компанії без втрати якості власної продукції.

Запропоновано напрями забезпечення захисту комерційної таємниці на підприємстві.

Також у роботі розглянуто можливість застосування конкурентної розвідки як елемента інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки. Запропоновано створення інформаційно-аналітичного підрозділу на ТОВ «Стелс».

Основні результати досліджень опубліковані в роботах [60, 61], копії яких наведено у додатку А.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Денисов О. Є. Забезпечення економічної безпеки галузі в умовах глобалізації: монографія; ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК». Київ: ДКС Центр, 2019. 419 с.
2. Аврамченко О. І. Формування систем інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. *International scientific journal*. 2015. № 9. С. 77-80.
3. Баланда, А.Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності: стан та перспективи розвитку. *Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля*, 2011. № 1 (37). С. 150-155 с.
4. Шепелюк В. А. Дефініції поняття «інформація» для обліково-аналітичного забезпечення в управлінні економічною безпекою підприємства. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки*. 2017. № 1. С. 185-191.
5. Горячківська І. В. Теоретичні підходи до трактування поняття інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 1. С. 24-31.
6. Polozova T.V., Nicola Jennifer John Elia. Enterprise economic security system: theoretical aspects of formation. Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2020. С. 355-362.
7. Белоусова І. А., Сугак Т. О. Пріоритетні напрямки удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи

економічної безпеки підприємств. *Вчені записки університету «КРОК»*. Серія: Економіка. 2019. Вип. 2. С. 199-204.

8. Економічна безпека: навч. посіб. / О. М. Кібік [та ін.]. Одеса: Фенікс, 2018. 124 с.

9. Чаговець Л. О. Механізм формування стратегій стабілізації системи економічної безпеки підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 628: Проблеми економіки та управління. С. 687-691.

10. Міщук Є. В. Методологічні засади оцінки рівня та стану стратегічної економічної безпеки підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 23-30.

11. Гула Л., Доліновський Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів у протидії злочинам у сфері економіки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Юридичні науки. 2018. Вип. 20. С. 136-142.

12. Воронко О. С. Особливості формування інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління економічною безпекою. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2016. Вип. 50. С. 148-152.

13. Лізут Р. А. Загальні та деталізовані стратегії управління організаційно-економічною безпекою підприємств. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2019. Вип. 202. С. 265-274.

14. Завора Т. М., Пустяк О. В. Методичні засади формування інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Наука й економіка*. 2015. Вип. 1. С. 139-146.

15. Нусінов В. Я., Астаф'єва К. О., Нусінова О. В. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства на всіх етапах розвитку: монографія; ДВНЗ «Криворізький нац. ун-т». Кривий Ріг: Чернявський Д.О., 2015. 185 с.

16. Кавун С. В. Концепція інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2016. № 2. С. 99-110.

17. Вергун А. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення моніторингу рівня фінансової безпеки промислових підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 11. С. 28-32.

18. Комарова Л. О. Інформаційно-аналітична діяльність як шлях забезпечення безпеки прийняття управлінських рішень у кризових ситуаціях. *Сучасний захист інформації*. 2016. № 2. С. 10-16.

19. Садчикова І. В., Садчиков В. С. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Фінансові дослідження*. 2016. № 1. С. 87-95.

20. Комісарчук Р. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення в процесі розкриття злочинної господарської діяльності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. Вип. 26. С. 101-104.

21. Світлична В. Ю., Вершиніна Д. М. Організаційні аспекти реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління будівельними підприємствами. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2019. Т. 7, Вип. 153. С. 31-36.

22. Слатвінський М. А. Оцінювання ефективності інвестицій в розвиток системи інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2019. Вип. 1. С. 181-188.

23. Кемечиджиєва М. В., Вінник І. Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення моніторингу діяльності підприємств будівельної галузі. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 49-53.

24. Сумець О. М., Грушко О. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення в системі економічної безпеки: транспарентність та джерела інформації в мережі Інтернет. *Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»*. 2018. Т. 24. С. 287-297.

25. Ус Ю. В., Кузнецова Г. В. Формування інформаційно-аналітичного забезпечення антикризового управління промисловими підприємствами. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 4. С. 159-168.

26. Філатова І. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення клієнто-орієнтованого стратегічного управління в системі корпоративної безпеки підприємств будівельної галузі. *Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості*. 2018. № 2. С. 50-56.

27. Сугак Т. О. Особливості інформаційно-аналітичного забезпечення фінансової складової системи економічної безпеки підприємства. *Вчені записки університету «КРОК». Серія: Економіка*. 2018. Вип. 3. С. 187-194.

28. Франчук В. І. Теоретичні засади корпоративної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 7. С.161-167.

29. Козаченко Г. В., Рамазанов С. К., Ляшенко О. М., Погорелов Ю. С., Пшик Б. І. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: [у 3 т.]. Т. 3. Луганськ: Промдрук, 2014. 336 с.

30. Мартиненко В. В., Мацелюх Н. П. Зміцнення економічної безпеки України в умовах глобалізації: теоретичні та прикладні аспекти: монографія; Нац. ун-т держ. податк. служби України. Київ: Центр учб. літ., 2015. 239 с.

31. Овчаренко Є. І. Система економічної безпеки підприємства: формування та цілепокладання: монографія; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Лисичанськ: ПромЕнерго, 2015. 482 с.

32. Маслак О. І., Гришко Н. Є. Управління економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 1. С. 198-208.

33. Економічна безпека: підруч. для студентів ВНЗ / О. Б. Жихор, О. І. Барановський, О. М. Тридід, К. В. Орехова, І. І. Нескородєва; ред.: О. Б. Жихор, О. І. Барановський; Ун-т банк. справи Нац. банку України. Київ: УБС НБУ, 2015. 467 с.

34. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія, [за ред. Т.Г. Васильціва]. Львів: Арал, 2012. 386 с.

35. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації: монографія / Варналій З. С.; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Знання України, 2020. 423 с.

36. Чуруброва С. М. Політика інформаційної безпеки в системах інформаційно-аналітичного забезпечення підтримки прийняття організаційних рішень. *Проблеми програмування*. 2016. № 4. С. 97-103.

37. Вігуржинська С. Ю., Басюркіна Н. Й., Свистун Т. В. Економіка підприємства: [навч. посіб.]; [за ред. С. Ю. Вігуржинської]. Одеса: Гуляєва В. М. [вид.], 2018. 115 с.

38. Козак І. І. Економіка підприємства: навч. посіб.; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2017. 202 с.

39. Михайлов С. І., Степасюк Л. М., Городенко С. В. Економіка підприємства: навч. посіб. для студентів ВНЗ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. 2-е вид. Київ: Компринт, 2018. 417 с.

40. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Н. М. Колпаченко та ін.]. Харків: Діса плюс, 2019. 277 с.

41. Трегубов О. С. Економіка підприємства: навч. посіб. [для студентів ВНЗ] / О. С. Трегубов [та ін.]; за заг. ред. Трегубова О. С.; Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса. Вінниця: ТВОРИ, 2019. 228 с.

42. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колект. монографія / [В. М. Антоненко та ін.]; Центр фінанс.-екон. наук. дослідж. Полтава: Астроя, 2020. 240 с.

43. Економіка і фінанси підприємства: навч. посіб. / І. М. Метошоп [та ін.]; [за заг. ред. І. М. Метошоп]; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу, Каф. приклад. економіки, Каф. фінансів. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 490 с.

44. Яремик Х. Я., Яремик М. І. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2015. № 10. С. 125-129.

45. Шишкова Н. Л. Аналітичні інструменти забезпечення безпеки та якості облікової інформації. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 273-280.

46. Величко В. А. Напрями та особливості формування інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству на паливно-енергетичних підприємствах. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 2. С. 87-93.

47. Мазаракі А. А., Корольчук О. П., Мельник Т. М. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів. Ред.: А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К., 2010. 717 с.

48. Кириченко А. А., Кім Ю. Г. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 12(90). С. 53-65.

49. Корчевська Л. О. Адаптаційні та біфуркаційні стратегії управління економічною безпекою підприємства. *Академічний огляд*. 2020. № 1. С. 26-37.

50. Абакуменко О. І., Базилінська О. Я., Бурденко І. М., Гавриленко Н. І., Горшунова І. В. Концептуальні засади формування фінансово-економічної безпеки: колект. монографія; ред.: С. М. Шкарлет; Черніг. нац. технол. ун-т. Ніжин: Лук'яненко В. В.: Орхідея, 2015. 440 с.

51. Подольчак Н. Ю., Карковська В. Я. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч. посіб.; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. 267 с.

52. Квашук Д. М. Організаційні заходи з інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств з використанням технічних засобів обробки інформації. *Університетські наукові записки*. 2017. № 1. С. 232-243.

53. Коваленко О. В., Биткін С. В., Големба В. Є., Балюра Ю. О. Роль інформаційно-аналітичних джерел у забезпеченні безпеки функціонування підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2016. Вип. 2. С. 32-41.

54. Кримчак Л. А. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 33-39.

55. Фурсова Н. А. Науково-методичні засади формування інформаційно-аналітичного забезпечення оцінювання впливу соціальних детермінант на економічну безпеку національної безпеки. *Економіка і регіон*. 2018. № 1. С. 29-36.

56. Яремик М. І., Яремик Х. Я. Методичні засади вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення в управлінні системою безпеки договірних відносин. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2017. № 1. С. 154-162.

57. Яремик М. І., Яремик Х. Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення в системі управління фінансово-економічною безпекою підприємств. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2016. № 2. С. 173-180.

58. Квашук, Д.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки промислових підприємств в умовах посилення інтеграційних процесів. Ефективна економіка: URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3260>

59. Полозова Т. В., Борисовська Л. А. Особливості організації інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. *Стан, проблеми та перспективи розвитку національної економіки: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 23-24 січня 2015 р.). ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». У 2-частинах. Одеса: ЦЕДР, 2015. Ч.1. С. 111-114.

60. Діденко Є. В., Бабєв Рахман. Організаційні аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 3 листопада 2020 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової [та ін.]. Харків. ХНУРЕ. 2020. С. 96-98.

61. Мурзабулатова О. В., Бабєв Рахман. Організаційно-економічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ФОП Андрєєв К.В., 2020. С. 390-396.